

Niwa

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 39 (2315) Год XLV

Беласток 24 верасня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Пашана да вады!

Анэта ПАПЛАЎСКАЯ

Ад 4 да 8 верасня 2000 года ў Беластоку праходзіў XVIII Міжнародны з’езд гідрабіёлагаў, арганізаваны Кафедрай біялогіі Беластоцкай медыцынскай акадэміі. На з’ездзе прысутнічала больш 400 асоб з Польшчы і з-за граніцы: з Германіі, Украіны, Чэхіі, Злучаных Штатаў Амерыкі.

Мы правялі гутарку з прафесарам Васілём ЧАЧУГАМ, старшынёю Арганізацыйнага камітэта з’езда, які расказаў нам пра з’езд, гідрабіялогію і... пашану да вады. Менавіта пад лозунгам „Пашана да вады!” і праходзіў гэты з’езд.

Гідрабіялогія вывучае ўсё, што жыве ў вадзе. А ў вадзе жыве не толькі рыба, як здаецца многім, але і розныя іншыя арганізмы, бактэрыі, водарасці, планктон, дробныя рачкі, малюскі, расліны (як хаця б усім вядомы трыснёг).

Гідрабіялогія займаецца таксама хімічным складам вады: даследуе, якія там знаходзяцца солі, атрутныя рэчывы і г.д. У вадзе сплываюць усе бруды ад адпадаў, якія людзі пакідаюць на берагах рэк. Плывуць таксама хімікаліі з палёў, асабліва солі фосфару, якія спрыяюць развіццю фітапланктона. У складзе яго часта бываюць цыянабактэрыі, якія выдзяляюць у вадзе атрутныя рэчывы, раздражняючыя скуру чалавека.

Яркім прыкладам можа быць у даным выпадку Семяноўскае вадасховішча. Было затоплена некалькі вёсак. Людзей сарвалі з родных месц, як птушак з наседжаных гнёздаў. А ўсё дзеля таго, каб зрабіць гэты заліў. Ды і дачнікі паспелі ўжо пабудаваць сабе там дамы.

Прафесар Васіль Чачуга над азёрамі ў Смольніках на Сувалячыне.

І што з таго, што вада блізка, калі купацца ў ёй нельга. Ды і рыбу лавіць там не будзеш. Усё атручваюць сіне-зялёныя

[працяг ➤ 3]

Сядзіба пачатку XX стагоддзя з вёскі Будзічы Докшыцкага раёна.

Беларусь у мініяцюры

Яўген МІРАНОВІЧ

У месцы зліцця рэк Піччы і Менкі, амаль у цэнтры Мінскага ўзвышша, знаходзіцца музей-запаведнік „Менка”. Пачалі яго ствараць пры канцы сямідзесятых гадоў і, нягледзячы на працу, якую да гэтай пары паглынула пабудова, усё яшчэ патрабуецца шмат часу і сродкаў, каб поўнаасцю рэалізаваць праект гэтага музея. Займае ён плошчу 150 гектараў і захоўвае помнікі драўлянай архітэктуры Беларусі канца XIX і пачатку XX стагоддзяў. У хатах, цэрквах, свірнях, школах, дварах, карчмах тае эпохі знаходзяцца ўсе прадметы і прылады штодзённага карыстання тагачасных жыхароў.

Музей-запаведнік адлюстроўвае матэрыяльную культуру Беларусі ўсіх яе раёнаў — Міншчыны (Цэнтральнай Беларусі), Усходняга і Заходняга Палесся, Панямоння, Падняпроўя і Паазер’я. Плануецца, што кожны раён будзе мець у музеі ўсю драўляную архітэктуру пачатку XX стагоддзя, з захаваннем усіх яе рэгіянальных асаблівасцей. Ужо цяпер прывезеныя ў „Менку” экспанаты сведчаць аб вялікім багацці архітэктурных форм Беларусі. Мне, як жыхару Беластоцчыны, шмат што з паказаных у „Менцы” помнікаў архітэктуры было знаёмае, але большасць аказалася зусім новым. У музеі знаходзіцца, напрыклад, свіран з Глускага раёна, у якім, па загадзе царскіх улад, сяляне прывозілі восенню частку свайго збожжа. Кожны селянін меў у ім свой засек, падзелены на дзве часткі, што давала магчымасць ратацыйнага абмену накопленых там запасаў. Назапашанае зерне было ўласнасцю паасобных сялян і выкарыстоўвалася калі ўзнікла нейкае няшчасце — засуха, пажар і г.д. Тая эпоха не ведала

жульніцкіх страхавых фірмаў тыпу ПЗУ, аднак створаныя ўладамі формы забеспячэння дазвалялі сялянам пратрываць найгоршае.

Рарытэтам у музеі з’яўляецца драўляная царква пачатку XVIII стагоддзя. Брама і акружаючы яе паркан таксама драўляныя. Царква ўзведзена была без аднаго цвіка. У сярэдзіне храма, як і ў тагачасных хатах, прыцягваюць увагу голыя брусцы сцен. Філасофія ўпрыгожання царквы тут зусім іншая, чым аздабленне храмаў у царскі перыяд, калі з’явіўся тэатралізаваны імперскі стыль. У XVIII стагоддзі такія формы былі характэрны каталіцкім касцёлам. Іканастасы царскага перыяду, ці ранейшыя барочныя алтары ў касцёлах паказвалі не евангельскія ідэі, але перш за ўсё магутнасць уласнікаў храмаў. Беларускае сакральнае вясковае будаўніцтва засяроджвалася на рэлігійных матывах, польскае і каталіцкае — на палітычнай прапагандзе. У другой палове XIX стагоддзя да ідэйнага змагання з палякамі прыступіла Расійская царква. Але чужой імперскай архітэктуры няма ў музеі.

Асаблівую цікавасць выклікалі ў мяне архітэктурныя формы сялянскіх сядзіб пачатку XX стагоддзя. Перш за ўсё ўражае сядзіба з Докшыцкага раёна (на здымку), дзе ў адным радку, паралельна, стаяць хата, хлёў і пуня. Навонкі ўсё спалучае драўляная агароджа, высокая як сцены гаспадарчых будынкаў і пабудаваная з такіх жа брусаў як пуня. Унутры знаходзяцца два панадворкі — паміж хатай і хлявом ды хлявом і пуняй. Напамінае гэта абарончы тып сядзібы, што ў XX стагоддзі было даволі абсурдным і сведчыла хутчэй аб

[працяг ➤ 4]

Гедройц

Захоўваючы вернасць самому сабе, Гедройц некалькі разоў выступаў у абарону беларусаў Беластоцчыны. Мелі за што яму дзякаваць настаўнікі і вучні Гайнаўскага ліцэя з беларускай мовай навучання, рэдакцыя „Часопіса” і Кафедра беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку.

[асоба ➤ 2]

З надзеяй

на змену становішча

Самастойны публічны Комплекс аховы здароўя ў Гайнаўцы завінаваціўся на 3 мільёны золотых. З мэтай змены эканамічнага становішча ў гэтай установе Рада Гайнаўскага павета выбрала новага дырэктара. Стаў ім Рыгор Тамашук.

[кадры ➤ 3]

Беларусы пад Грунвальдам

Шмат чаго не падабаецца Яўгену Мірановічу ў нашай гісторыі і сучаснасці. Вось заўважыў ён, як ахвотна пруюць сучасныя беларускія рыцары пад Грунвальд і адразу находзіць яго думка: куды ж яны пруюцца? Навошта наогул была тая перамога?

[палеміка ➤ 4]

Прышоў час менеджэраў

Змена ладу прынесла змену спосабу мыслення. Усе сталі лічыць грошы, бо нікому ўжо не жывецца лёгка. Канчаецца спонсарства з боку фірмаў, калі яно не дае ім карысці. У выпадку музея каштоўнае кіраванне разыходзіцца з прагматызмам прадпрыемальнікаў. Прышоў час менеджэраў...

[меркаванне ➤ 5]

„Творы” Хведара Ільяшэвіча

У Маладзечне выйшлі з друку асобнай кніжкай творы Хведара Ільяшэвіча. Яе складальнік Міхась Казлоўскі ўключыў лепшыя вершы паэта з трох паэтычных зборнікаў, а таксама некалькі эміграцыйных вершаў і твораў другой паловы 1930-х гадоў.

[спадчына ➤ 8]

Za wiele prawosławia

Twórczość Tamary Sołonieвичz nijak nie licuje z uczuciami religijnymi katolików. Po kilku wyemitowanych reportażach gremium kapłanów wydało opinię: „Mistrzowskie może to jest, żenujące na pewno. Białostoczczyzna to: bieda, pijaństwo i prawosławie. Tego ostatniego mamy za wiele”.

[скандал ➤ 9]

Беларусь — беларусы

Гедройц

Зараз пасля смерці Ежы Гедройца ўсе сродкі масавай інфармацыі ў Польшчы прадставілі кароткую біяграфію слаўтага рэдактара парыжскай „Культуры”. Усе пачыналі інфармацыю з таго, што нарадзіўся ён 27 ліпеня 1906 г. у нейкім Mińsku Litewskim. **Гаворка ідзе пра Мінск, які сёння з’яўляецца сталіцай Беларусі.**

Апрача месца паходжання Гедройц, па палітычных прычынах, не меў вялікіх сувязей з Мінскам. У выніку Рыжскага пакта Мінск астаўся на савецкім баку польска-савецкай мяжы. Гедройц, як прадстаўнік актыўнага патрыятычнага шляхецкага польскага роду, вымушаны быў пакінуць гэты горад. У міжваенны перыяд працываў у Варшаве, дзе рэдагаваў некалькі часопісаў, каментуючых палітычныя падзеі ў Польшчы і Еўропе. Дзейнічаў таксама ў арганізацыі „Myśl Mocarstwowa” („Вялікадзяржаўная думка”). Яго палітычныя погляды не разыходзіліся з канцэпцыяй дзяржаўнасці, якую прадстаўлялі ўлады. Падчас вайны прабываў спачатку ў Румыніі, дзе займаўся эвакуацыяй на Захад польскіх дыпламатаў, афіцэраў і жаўнераў. Ад 1941 г. працаваў афіцэрам прапаганды ў польскіх войсковых фарміраваннях, якія змагаліся з немцамі ў Паўночнай Афрыцы.

Вайна закончылася вялікай перамогай Савецкай Расіі. У яе зоне ўплываў апынулася ўся Польшча, якая прытым патраціла беларускія, літоўскія і ўкраінскія землі. Гедройц, як большасць эмігрантаў, разлічваў спачатку на кан-

Фота „Rzeczpospolita”

флікт паміж саветамі і заходнімі альянтамі. Ніхто з палякаў тады яшчэ не ведаў, што амерыканцы і англічане ўжо ў 1942 г. аддалі Польшчу пад цалкавіты кантроль Сталіна. Гедройц, які ў 1946 г. разам з Юзафам Чапскім і Густавам Герлінг-Грудзінскім заснаваў у Рыме Літаратурны інстытут, год пасля пачаў выдаваць штотомесячнік „Культура”. Тады ён ідэйна змагаўся яшчэ за вяртанне Польшчы яе ўсходніх „крэсаў”. Пару гадоў пасля, жывучы ўжо ў Парыжы, зразумеў, што ніякі Захад бескарысна не будзе змагацца ні за незалежнасць Польшчы, ні за яе ўсходнія „крэсы”. Тым больш, што апрача Францыі ніхто больш на Захадзе не прызнаваў новай польска-нямецкай мяжы.

Пасля шматгадовай дыскусіі ў крузе

аўтараў „Культуры” нарадзілася ідэя, што найбольш перспектыўнай дарогай да незалежнасці Польшчы можа стаць дэінтэграцыя еўрапейскай часткі Савецкага Саюза. У 1954 г. упершыню было напісана на старонках „Культуры”, што без незалежнай Літвы, Беларусі і Украіны вызваленне Польшчы з-пад маскоўскага кантролю — мала рэальнае. Гэтая думка ўжо раней некалькі разоў прагучала сярод эміграцыйных палітыкаў, аднак, заўсёды прапанавалася, каб гэтыя новыя дзяржавы ўзніклі на ўсход ад рыжскай мяжы. Гедройц з Юльямам Мерашэўскім і Юзафам Чапскім усведамлілі сабе, што нават калі б не стала Расіі, Польшча ў прапанаваным кшталце магла б узнікнуць толькі ва ўмовах татальнага канфлікту з суседнімі ўсходнімі народамі, што ўчыніла б паспяховае завяршэнне гэтага працэсу зусім нерэальным. Аўтары „Культуры” прапанавалі тады, каб палякі пакінулі думку пра вяртанне крэсаў і пачалі шукаць паразумення з незалежніцкімі коламі сярод літоўцаў, беларусаў і ўкраінцаў.

У той час аб’яўляць такія думкі было прайвай адвагі, мяжуючай з шаленствам. На Гедройца і ягоных сяброў з усіх бакоў пасыпаліся паклёпы і абвінавачванні ў здрадзе польскаму нацыянальнаму інтарэсу. На эміграцыі перасталі купляць „Культуру”, выданне якой фінансавалася за кошт прыбытку ад продажу часопіса. Для штотомесячніка і яго рэдактара наступіў вельмі цяжкі перыяд. Гедройц, аднак, трымаўся сваіх канцэпцый. Калі большасць эміграцыйных цэнтраў шукала кантакту з заходнімі разведкамі, улічваючы ў сваёй дзейнасці патрабаванні гэтых спонсараў, у „Культуры” друкаваліся арыгінальныя і незалежныя думкі аўтараў. Таму часопіс пастаянна прыцягваў увагу найбольш выдатных польскіх эміграцыйных інтэлектуалаў. З „Культурай” звязаны былі такія знакамёты літаратары як Чэслаў Мілаш і Вітальд Гамбровіч. У вачах камуністычнай

прапаганды часопіс прадстаўляў крайне антысавецкі і антыкамуністычны пункт гледжання і быў органам польскай „рэакцыі”.

Калі ў сямідзесятыя гады трохку адкрыліся межы на Захад, заўсёды некалькі экзэмпляраў „Культуры” трапляла ў Польшчу. Перадавалася яна з рук у рукі. Студэнты самым фактам уладання моцна паднішчаных паасобнікаў дэманстравалі сваю апазіцыйнасць. Нават тыя, што яе не чыталі, у выніку створанай вакол „Культуры” легенды, адчувалі яе магічную моц. Несумненна адукавала яна аднак польскія эліты. Польшча, якая нараджалася пры канцы васьмідзесятых гадоў, у вялікай ступені была краінай створанай паводле ідэі парыжскай „Культуры”. Пасля, аднак, прыйшлі да ўлады людзі, якім „Культура” і „Трыбуна людю” не надта чым адрозніваліся. Часопіс стаў даступны ва ўсіх пунктах продажу кніг і часопісаў. Не выклікаў ён ужо шырэйшага зацікаўлення. Быў надта інтэлектуальным для г.зв. сярэдняга чытача, а інтэлектуалы, занятыя ўсялякімі бізнесамі, не мелі часу, ні галавы, каб учытвацца ў маральныя разважання рэдакцыі.

Час „Культуры” прамінуў некалькі гадоў таму. Жыў яшчэ яе рэдактар і аўтар канцэпцыі новай польскай дзяржаўнасці. У апошніх гадах некалькі разоў выказваўся ён, што не разумее сваіх суродзічаў, а асабліва крайняга нацыяналізму, які, паводле яго, можа стаць згубным для польскай дэмакратыі. Скептычна выказваўся пра Каталіцкі касцёл, які ў Польшчы штотым больш выразна адыходзіць ад евангельскіх і хрысціянскіх ідэалаў. **Захоўваючы вернасць самому сабе, Гедройц некалькі разоў выступаў у абарону беларусаў Беларускай Беларусі. Мелі за што яму дзякаваць настаўнікі і вучні Гайнаўскага ліцэя з беларускай мовай навучання, рэдакцыя „Часопіса” і Кафедра беларускай культуры Універсітэта ў Беластоку.**

Яўген Мірановіч

Народ пакуль капае бульбу

Галоўнай тэмай для беларускіх палітыкаў, і тых, што пры ўладзе, і для апазіцыі, зараз з’яўляюцца выбары ў так званую „лукашэнкаўскую палату”, якія адбудуцца 15 кастрычніка — таму што яны могуць стаць для Беларусі лёсавызначальнымі. Калі вынікі выбараў прызнаюцца міжнароднай супольнасцю, гэта будзе прызнаннем законнасці „кішэннага” парламента і ўсіх яго далейшых рашэнняў, а дакладней — рашэнняў Аляксандра Лукашэнкі. Тады шлях да аб’яднання Беларусі з Расіяй будзе адкрыты, а сам Лукашэнка застанецца пры ўладзе на нявызначаны тэрмін, бо няма сумнення, што летнія выбары прэзідэнта адбудуцца па такім жа сцэнарыі, і пераможца ўжо вядомы. У выпадку непрызнання цывілізаваным светам чарговай „палаты”, усе „саюзныя дамовы” будуць сумніўнымі ў сэнсе іх законнасці, гэта не задаволіць Расію і „папяровае” аб’яднанне працягнецца далей. У беларускіх патрыётаў застанецца магчымасць захаваць незалежнасць дзяржавы і прымусяць Лукашэнку да справядлівых парламенцкіх і прэзідэнцкіх выбараў.

Таму ўлады ўсю прапаганду накіроўваюць на ўдзел людзей у выбарах. Калінікі прыходзіцца адкрываць некаторыя „дзяржаўныя сакрэты”. Адным з галоўных козыраў апарату рэжымнай прапаганды заўсёды было тое, што ў адрозненні ад іншых краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў, заробак у Беларусі невыплачваецца тэрмінова. Перад выбарамі аказалася — не. Рабочым часцяком выплата грошай затрымоўваецца, а калгаснікі наогул забылі, што такое заробак. Лукашэнка

ка загадаў выплаціць усе запазычанасці да 1 верасня. Тым кіраўнікам, якія не знойдуць грошай, была абяцана крывінальная адказнасць. Заробак выплацілі за кошт банкаўскіх крэдытаў. Як гэта ў далейшым адаб’ецца на эканоміцы — няважна. Галоўнае, каб народ ведаў, што „бацька” па-ранейшаму аб ім клапаціцца і трэба ў чарговы раз яго падтрымаць. Электронныя і друкаваныя СМІ пачалі гаварыць пра цяжкае жыццё народа, што трэба выходзіць з крызісу. Для гэтага неабходна абраць новых людзей у „палату”. Яны, маўляў, дапамогуць прэзідэнту, які, зразумела, не вінаваты ў цяжкасцях жыцця народа.

Гэта ўсё для ўнутрыбеларускага ўжытку. Для Еўропы падаецца іншая інфармацыя. Пра тое, што ў выбарах удзельнічаюць шмат партый, у тым ліку апазіцыйных. Падмануць Захад „апазіцыйнасцю” камуністаў ці ліберал-дэмакратаў даволі цяжка. Іншая справа такія вядомыя апазіцыйныя партыі (калі зараз можна так сказаць), як лідэр сацыял-дэмакратаў Мікола Статкевіч, былы прэм’ер-міністр Міхаіл Чыгір. Хочучь стаць „палатанікамі” шэраг менш вядомых сацыялістаў, лібералаў з АГП. Іншыя „змагары” з рэжымам ствараюць групы назіральнікаў за выбарамі — за заходнія грошы. Цікавыя гэтыя „апазіцыянеры”: заклікаюць АБСЕ не даць сацыялаў у Беларусь назіральнікаў, а самі імкнуцца імі стаць. Нічога здзіўнага, што Трэцяя тэхнічная канферэнцыя АБСЕ прыняла па пытанні назірання за выбарамі рашэнне, якое і ўлады, і апазіцыя палічылі сваёй перамогай ды, адначасова,

паразай супрацьлегла боку. Як паведзіла беларускае тэлебачанне, у гісторыі яшчэ не было такога, каб у выпадку міжнароднага назірання, нягледзячы на фіксаваныя парушэнні, выбары былі непрызнанымі. Разумею гэта і беларускі народ.

Згодна з апытаннем Незалежнага інстытута сацыяльна-эканамічных і палітычных даследаванняў, у жніўні 54% насельніцтва збіралася прымаць удзел у выбарах. Але, калі стане вядома, што міжнародная супольнасць заранёў не прызнае выбары, гэтая лічба скарацілася да 39%. Аднак пакуль беларусы капаюць бульбу, ім не да палітыкі. Але хутка бульбу выкапаюць, тады ў сапраўды апазіцыйных партый БНФ, БСДГ, часткі АГП, шэрагу грамадскіх арганізацый, якія выступаюць за байкот выбараў, з’явіцца рэальны шанс перамагчы. Па ўсіх сацыялагічных апытаннях рэйтынг Аляксандра Лукашэнкі ўвесь час падае. А таго, што выбары ў „палату” будуць рэпетыцыйнай да прэзідэнцкіх выбараў, не адмаўляюць нават улады. Якімі б салодкімі не былі абяцанкі, людзі ўжо перастаюць ім верыць. Асабліва гэта назіраецца ў гарадах. Па сутнасці тут улада можа разлічваць толькі на пенсіянераў — і то не на ўсіх. Моладзь, проста, смеецца з Лукашэнкі. Інтэлігенцыя заўсёды была супраць яго. Прадпрыемальнікаў давалі да мяжы цягнення. Раней рэжым мог разлічваць на рабочых. Але і яны пачынаюць ваража стаць да былога куміра. Кошты ўвесь час растуць. Мізэрнае павелічэнне заробкаў не можа гэтага кампенсаваць. Беспрацоўе быццам невялікае, але шмат прадпрыемстваў працуе нестабільна. Людзей нярэдка адпраўляюць у вымушаны адпачынак

з частковай аплатай, або і без яе. Да чаго гэта прыводзіць можна паказаць на наступным прыкладзе.

У савецкія часы жылыя дамы будаваліся прадпрыемствамі. Так узніклі цэлыя мікрараёны, ад некалькіх заводаў. Жыхары ў асноўным працавалі разам. Я сам жыў у такім раёне. З раніцы на лаўках каля пад’ездаў дамоў заўсёды збіраюцца групкі мужчын. Яны па звычцы выходзяць на працу, але ісці ім няма куды. А тут побач калегі. Сядзяць, размаўляюць. Звычайна нехта прапаноўвае выпіць. Рабіць усё роўна няма чаго. Так працягваецца тыднямі. Пачынаюцца сямейныя скандалы. Мужыкі ўсё больш робяцца злымі. Днямі быў я сведкам размовы пра палітыку паміж вымушанымі, падпітымі карцёжнікамі. Калі б я год назад сказаў хача б палову такіх слоў у аднас Лукашэнкі, адразу атрымаў бы ў чэрап.

Праблема хто і куды накіруе злосць гэтых людзей. Раней яны паверылі Лукашэнку. Зараз не вераць нікому. Апазіцыю лічаць балбатунамі. На жаль, усе апазіцыйныя адозвы разлічаны на тых, каго агітаваць і так не трэба. А рэжым вельмі баіцца працоўных. Нездарма 13 верасня ў Мінску, з парушэннямі ўсіх законаў, быў канфіскаваны тыраж газеты „Рабочы”, якая заклікала да байкоту выбараў. Нават гэты прыклад сведчыць, што ўлады не ўпэўнены ў сваіх сілах і перамога апазіцыі цалкам магчымая. Зразумела, што пасля выбараў афіцыйна будзе заяўлена пра 90% прагаласавалых. Але ў гэтую фікцыю не паверыць нават сам Лукашэнка. Тым больш не павінны ёй паверыць у свеце.

Зміцер КІСЕЛЬ

3 надзеяй на змену становішча

Самастойны публічны Комплекс аховы здароўя ў Гайнаўцы завінаваціўся на 3 мільёны злотых і з кожным месяцам гэтая задоўжанасць узрастае ў сярэднім на 360 тысяч злотых (200 тыс. зл. складае амартызацыя). З мэтай змены эканамічнага становішча ў гэтай установе Рада Гайнаўскага павета 30 жніўня 2000 года выбрала новага дырэктара Комплексу аховы здароўя ў Гайнаўцы. Стаў ім радны Беларускага народнага выбарчага камітэта Рыгор Тамашук.

Вясной гэтага года з пасады дырэктара Комплексу аховы здароўя адкліканы быў Кшыштаф Вельгус і ад гэтага часу абавязкі дырэктара выконваў ягоны намеснік Рыгор Тамашук. Да конкурсу на пасаду дырэктара прыступілі дзве асобы: ардынатар Артапедычнага аддзялення Раман Альшэўскі (атрымаў 6 галасоў) і Рыгор Тамашук (16).

— Зраблю ўсё, каб Комплекс аховы здароўя ў Гайнаўцы працаваў паспяхова, каб пацыенты хацелі карыстацца нашымі паслугамі, а працаўнікі былі правільна ацэньваны, — заявіў новаабраны дырэктар. — Асноўнай маёй задачай будзе правядзенне рэструктурызацыі дзеля рацыяналізацыі выдаткавання фінансавых сродкаў і больш эфектыўнага выкарыстання матэрыяльных

рэсурсаў з захаваннем адпаведнага ўзроўню лекарскіх паслуг. Аднак, без згоды Рады павета не буду ліквідаваць вясковых амбулаторый, а ў выпадку вялікай іх дэфіцытнасці буду старацца падпісваць дамовы з войтамі на іх частковае ўтрыманне.

Неабходная рэструктурызацыя

Дырэктар Рыгор Тамашук прапануе ўвесці арганізацыйныя змены і скараціць на 10% колькасць працаўнікаў (74 асобы), што дасць для бальніцы ашчаднасць велічынёй 900 тысяч злотых. Прадбачвае ён, што будуць увальняцца, перад усім, асобы, якія могуць пайсці на пенсію ці атрымаць дапамогу перад пенсіяй або пастаянную дапамогу і будуць гэта лекар, які падпішуць непасрэдныя кантракты з Касай хворых, і іх медыцынскі персанал. Дырэктар бачыць патрэбу прыватызацыі паслуг звязаных з утрыманнем чысціні шпітала і яго ўнутраным транспартам. Паводле яго, павінны стварацца адпаведныя ўмовы для ўзнікнення непублічных асяродкаў аховы здароўя, асабліва ў тых гмінах, дзе трэба даплачваць да медыцынскіх паслуг. Прапануе ён таксама абмежаванне колькасці кіраўнічых пасадак.

Паявіўся рэальны шанец адкрыць у наступным годзе ў гайнаўскай баль-

ніцы псіхіятрычна-наркалагічнае аддзяленне, што дазволіць атрымаць дадаткова на працягу года 700 тысяч злотых, не павелічаючы пастаянных коштаў шпітала. Распачаўся ўжо працэс мадэрнізацыі печы для спальвання шпітальных адкідаў. Радныя прынялі пастанову, якая дазволіць узяць на гэтую мэту крэдыт размерам 500 тысяч злотых і атрымаць датацыю з Нацыянальнага фонду аховы здароўя велічынёй 2 мільёны злотых. Прадбачваецца, што інвестыцыя будзе закончана яшчэ ў першым паўгоддзі 2001 года. Можна будзе тады спальваць шпітальныя адкіды з бальніц паўднёвай часткі нашчага ваяводства, нават да 800 кілаграмаў у суткі, што можа даць каля 600 тысяч злотых прыбытку ў год. Прадугледжваецца таксама, што ад гаспадарчай дзейнасці, у асноўным будзе гэта здача ў наём памяшканняў і спецыялістычнай апаратуры, можна будзе атрымаць каля 900 тысяч злотых даходу ў год. Яшчэ ў гэтым годзе плануецца адкрыць у бальніцы аддзел для зацяжна хворых на 25 ложкаў.

Дырэктар Рыгор Тамашук прадбачвае, што ліквідацыя фінансавых клопатаў адбудзецца, у галоўным, дзякуючы лепшым кантрактам з Падляшскай касай хворых, што можа аказацца надта

Дырэктар Рыгор Тамашук у час пасяджэння Рады.

складанай справай, паколькі Каса хворых у Беластоку сама задоўжылася на амаль 100 мільёнаў злотых.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Дар сэрца

Тры грузавікі прывезлі гуманітарную дапамогу з другога канца Польшчы — 70 тон збожжа — пацярпелым ад веснавога марозу і летняй засухі гаспадарам з Дубіцкай і Арлянскай гмін. Пшаніцу, ячмень, авёс, жыта сабралі жыхары гмін Сьрода-Слэнская і Мальчыцы ў Ніжнесілезскім ваяводстве. Ініцыятарам дабрачыннай акцыі быў праваслаўны прыход у Мальчыцах.

— Тры гады таму, калі нашы ваколіцы пацярпелі ад паводкі, вашы людзі не засталіся раўнадушнымі, — кажа айцец Міхаіл Шляга, настояцель Мальчыцкага прыхода, — таму цяпер мы палічылі сваім абавязкам аддзячыць ім за гэта.

У 1997 годзе праз паўднёва-заходнюю Польшчу пралілася вялікая хваля „паводкі стагоддзя”, як яе потым назвалі, несучы небывалае знішчэнне. Затоплены былі гарады, у тым ліку найбольшыя — Вроцлаў і Аполе, пад вадой апынуліся тысячы гектараў палёў. Людзі засталіся без даху над галавой, страцілі нажытае гадамі цяжкай працы.

— Мы тады таксама збіралі збожжа, вопратку, грошы, — успамінае Мікалай

Лаўрыновіч, сакратар Гміннай управы ў Дубічах-Царкоўных, — куплялі хатняе абсталяванне: мэблю, пралькі, халадзільнікі. Усё такое прыдатнае ў штодзённым жыцці. Да патрабуючых трапілі мы за пасрэдніцтвам Праваслаўнай царквы, а дакладней, дзякуючы кантактам настаўніка Дубіцкага прыхода з бацюшкам у Мальчыцах. Ніхто нават не думаў, што ў так хуткім часе нам самім спатрэбіцца дапамога.

Асабліва цяжкае становішча там, дзе слабыя землі. Канкрэтна ў Дубіцкай гміне — у тых вёсках, якія прымыкаюць да Белавежскай пушчы. Жыта не ўраджыла, авёс таксама нікчэмны, а пшаніцы там ніхто з роду і не сее. Вымерз і высах таксама першы пакос травы. Летам не хапала жывіне пашы. Дзякуючы пазнейшым дажджам трава адрасла, але збожжа ўжо не паправілася. Гаспадары спадзяюцца яшчэ на бульбу, якая, кажучы, абраджыла. Але адначасова наракаюць, што многа гнілой.

— Зерне, якое мы атрымалі ў рамках дапамогі, — кажа Мікалай Лаўрыновіч, — высокай якасці і можна яго выкарыстаць на сяўбу. Гмінная рада разам з салтысамі вёсак прыме рашэнне, як яго дзяліць. **(ак)**

Пашана да вады!

[1 *☞ працяг*]

водарасці (сініца), якія паяўляюцца ў стаячай вадзе.

Эксперты Арганізацыі Аб’яднаных Нацый сцвердзілі, што ў XXI стагоддзі будуць дзве найбольшыя праблемы: доступ да чыстай вады ў свеце і ацяпленне клімату. Кожны другі жыхар змянога шара будзе пазбаўлены доступу да чыстай вады. Менавіта адсюль і лозунг з’езда аб пашане да вады.

Што абазначае ацяпленне клімату? Пачнуць тапіцца ільды Антарктыды на поўдні і Арктыкі на поўначы, вада будзе сцякаць у акіяны і моры. Узровень вады павысіцца і будзе затопліваць прыморскія раёны. Напрыклад, краіна цюльпанаў, Галандыя, можа апынуцца пад вадой.

Чыстая на вока вада яшчэ не абазначае, што яна чыстая ў сапраўднасці. Мне і самой давялося пераканацца ў гэтым. У 1978 годзе я была на Блакітным беразе з экскурсіяй. У Кане была (на вока!) крышталова чыстая марская вада. Міжземнае ж мора!

Дык як гэта так, што купацца нельга! Я і яшчэ тры турысткі вырашылі выкупацца, нягледзячы на забарону. А чацвёртай раніцы я прачнулася з болем. Глянула ў люстэрка, а на твары — ад вуснаў да носа — вялізная, балючая шышка. Раніцай на снеданні я заўважыла, што такія ж „шышкі” былі на тварах і тых трох турыстак, якія выкупаліся разам са мною. Усе даведзіліся, хто парушыў забарону. Сёлета, я чула, там купаліся. Відаць, менш забруджваў го-

Спадзяванне на новага дырэктара

У палове мая г.г. дырэктарам Раённай амбулаторыі мундзірных служб у Беластоку стаў Ежы Зелянеўскі, які раней працаваў дырэктарам Беластоцкага архіва. Некаторыя не прадвяшчалі новаму кіраўніку поспехаў на рабоце, паколькі ён не выводзіўся з кола працаўнікоў медыцынскай службы.

Вось што я пачуў у Чаромхаўскай амбулаторыі пра новага дырэктара.

— Спагадлівы чалавек, — гаворыць адна з санітарак. — Гэта ён рашыў праблему нашай амбулаторыі і не дазволіў перадаць яе ў прыватныя рукі (папярэдні дырэктар хацеў яе прыватызаваць — У.С.). Дзякуючы яму мы надалей працуем. Ён даў прапанову, каб у Чаромсе арганізаваць кабінеты для гінеколага, акуліста, кардыёлага і спецыяліста па хваробах шчытавідкі і дыябеце.

— У студзені мы перажылі сапраўднае пекла, — працягвае пані Бася.

— Дакладней кажучы, — усміхаючыся прыбаўляе кіраўнік амбулаторыі Гра-

рад, зрабілі мацнейшую ачышчальню.

Вялікую шкоду воднай гаспадарцы Беласточчыны прынесла ў свой час меліярацыя. Адразу паменшала вады і ... бацяноў, якія карміліся жабамі, жывучымі ў вадзе. Праўда, сёння яны ўжо пераходзяць на чарвякоў, насякомых. Відаць, як ходзяць каля касілак. Нядаўна ў тэлебачанні паказвалі, што ўжо бацяны крадуць куранят. Але ў той час па іх было вельмі добра відаць, што меншае вады. Цяпер меліярацыю затрымалі, не асушваюць балот, якія ператвараюцца з часам у пыл. Прыродзе патрэбна раўнавага.

Сёння на Падляшшы, як і ў цэлай Польшчы, назіраецца дэфіцыт вады. Як не дзіўна гэта выглядае, па запасах вады Польшча амаль не адрозніваецца ад Егіпта. Менавіта таму з’езд быў прысвечаны галоўным чынам праблемам забруджвання рэк і азёр.

жына Піліпчук, — мы знаходзіліся ў чорта ў зубах. Для ўсіх медсясцёр былі ўручаны звальненні з працы. У адпаведны час настаў новы чалавек і не дазволіў раскрасці грамадскую маёмасць.

Тое, што я пачуў ад сваіх суразмоўцаў, дазваляе чарамшукам аптымістычна глядзець у будучыню. Незадоўга будуць адкрыты кабінеты для спецыялістаў і скончыцца валакіта па Беластоцкай амбулаторыі. Прадбачваецца адкрыццё пункта прышчэплвання. Пакарыстаюцца ім асабліва вучні сярэдніх школ.

— Праблемай нашай амбулаторыі з’яўляецца тое, — канстатуе лекар Гражына Піліпчук, — што няма ахвотных на працу ў Чаромсе. Амаль кожны спецыяліст жыве ў Беластоку і не хоча перасяліцца з горада ў гміну. А да таго адпіхаюць цягнікі, якія рухаюцца чарапашым ходам. Але мы добрай думкі, — кажа ў канцы пані Гражына. — Спадзяемся лепшага...

Уладзімір СІДАРУК

У Беластоку вада ў параўнанні з іншымі гарадамі краіны яшчэ найчысцейшая. Але ўжо цяпер яе якасць знаходзіцца на граніцы нормы, што павінна сур’ёзна непакоіць дэцыдэнтаў. Раней ці пазней усе адчуюць недахоп чыстай вады.

З’езд гідрабіёлагаў працаваў у асобных секцыях, дзе гаварылася: пра жывёл, жывучых у вадзе; бактэрыі, якія раскладаюць арганічную матэрыю; расліны ў вадзе; пра прыдатнасць вады для гаспадарчых мэт, а перш за ўсё для піцця.

Удзельнікі з’езда наведлі таксама возера Вігры і даліну ракі Бебжы. У Супраслі былі на стылізаванай вясковай забаве, дзе частавалі рэгіянальнымі стравамі, а іграла і спявала вясковая капэла „Нарвяне” з Пагажалак.

Госці, якія найперш працавалі ў палаты Браніцкіх, былі захоплены багаццем культуры Беласточчыны.

Анэта ПАПЛАЎСКАЯ

За што сапраўды змагаліся беларусы пад Грунвальдам?

Адгалоскі

Шмат чаго не падабаецца Яўгену Мірановічу ў нашай гісторыі і сучаснасці. **Часам у мяне складаецца ўражанне, што наогул нішто яму ў гэтай гісторыі і сучаснасці не падабаецца.** Вось заўважыў ён, як ахвотна пручь сучасныя беларускія рыцары пад Грунвальд і адразу находзіць яго думка: куды ж яны пручца? Навошта наогул была тая перамога? Трыумф азіятчыны над цывілізацыйнай, вось вам Грунвальд!

Я сам калісь уважаў, што непатрэбная нам, беларусам, была тая грунвальдская перамога. Думаў сабе — няхай бы крыжакі заваявалі Беларусь, дык былі б мы еўрапейскай нацыяй нахштальт латышоў або эстонцаў.

Усё-такі чым болей думаю пра гэты Грунвальд, тым больш уражвае мяне яго веліч. Безумоўна, найбольш перамогай пакарысталіся палякі і літоўцы, а карысць беларусаў, пра ўкраінцаў не ўспамінаючы, не так наяўная. Але ці зусім яе не было?

Мірановіч быццам бы забываецца, што ўсе тыя крыжацкія гарады і замкі, пабудаваныя на касцях карэнных жыхароў: прусаў, яцвягаў, ліваў і г.д. Кажучы пра адсутнасць крыжацкай пагрозы беларускім землям, забываецца пра ўсходняе адгалінаванне крыжакоў — Ордэн мечаносцаў. А яны ўжо да грунвальдскай бітвы падрэзалі карані магутнасці Полацкай дзяржавы, адрэзваючы ёй доступ да мора, адбіраючы даннікаў: кураў, ліваў, земгалаў, сегаў, латгалаў і робячы магчымым узвышэнне іншага тадышняга данніка Полацка — Літвы. І хаця крыжакі не пасягалі ў той час на ўсю Беларусь, дык сам Полацк прысабешыць хацелі. А пасля, вядома, пабачым.

У 1337 г. імператар Людвіг Баварскі надаў Ордэну не толькі Жамойдзь ды Літву, але і Русь.

Дык уявім сабе, што беларускае рыцарства сабатую паход і пад Грунвальд не паспявае. (Падобныя паводзіны — справа звычайная). Няма там, напрыклад, трох смаленскіх палкоў, г.зн. уласна смаленскай харугвы, мсціслаўскай і аршанскай. Крыжакі пасля ўцёкаў большасці арміі Вітаўта з цэлым імператарскім наезджаюць на левае крыло палякаў, бо няма каму іх прыкрыць. У вырашальны момант бітвы крыжакі перамагаюць.

Магчыма, Вялікае княства Літоўскае не вытрымала б чарговай страшэннай паразы за адно пакаленне пасля разгрому ўчыненым татарамі на Ворскле. Магчыма, разляцелася б на шматкі. Крыжакі ўзялі б Полацк і Навагрудак, палякі прыхапілі б Валынь і цэлае Падляшша (з Берасцем). Татары спустошылі б Украіну, а рэшта дасталася б Маскве. Вось гэта была б сапраўдная перамога Еўразіі. І, магчыма, менавіта таму беларусы так адчайна біліся на полі пад Дуброўнай (бо так называецца па-беларуску поле, названае палякамі грунвальдскім, а немцамі таненбергскім).

Дарэчы, насуперак таму, што піша Мірановіч, грунвальдскае паражэнне не элімінавала дзяржавы Ордэна як геапалітычнага гульца ў нашым кутку Еўропы. Зламала толькі яго агрэсіўную сілу і зрабіла звычайным партнёрам.

Нічога супольнага з навукай не мае таксама Мірановічава апакаліптычная візія цывілізацыйнага падзення пе-

раможцаў пасля Дуброўны. Ні гандаль не спыніўся, ні гарадоў не перасталі ў нас будаваць. Беларусь развівалася няспынна ажно жа канца XVI стагоддзя. Тое, што ў нас развіваўся феадалізм, у той час як у Еўропе аджываў, ніяк не крытычна з’ява, толькі вынік цывілізацыйнага запазнення. Ніякага феадалізму не было ў Маскве, з вядомым вынікам.

Дубровенская перамога — гэта якраз сведчанне цывілізацыйнага росту пераможцаў. Хопіць пачытаць Лівонскую хроніку, каб зразумець, якую цывілізацыйную перавагу мелі крыжаносцы над палачанамі на пачатку XIII ст.

Да Грунвальда рыхтаваліся не год і не два, але цэлымі пакаленнямі. Развівалі гаспадарку, куплялі лепшых коней і мацнейшую зброю, ездзілі на Захад на турніры і бітвы, накуплялі досвед. У Грунвальдскі паход збіраліся як на сапраўды апошні бой: перад тым як рушыць, пісалі запавет.

Безумоўна, Ягайла ў цэлай кампаніі прымяняў рускую стратэгію, а ў бітве рускую тактыку, апрацаваную ў баях з татарамі. Усё ж такі не быў такім дзікуном, каб не аддаваць падарка. Мячы ніякім падаркам не былі. Абазначалі выклік, так гэта разумелі на Русі. Калі адзін хазарскі важака заклікаў калісь русаў у Кіеве здацца, тыя паслалі яму мячы. Значыць — гаварыць не будзем, будзем біцца. Нягледзячы на ўсе татарскія штукі, галоўны ўдар крыжакоў трэба было выстаць грудзь у грудзь, даказаць, што не горшыя ад заходнікаў у рукапашным баі.

Пераасэнсаванне гісторыі мае свае межы — гістарычную праўду. Бітва пад Дуброўнай сапраўды была самай вялікай бітвай сярэднявечнай Еўропы. Нашы продкі сапраўды ў ёй перамаглі. І ніколі ніхто не гаварыў, што нечага было лезці пад крыжацкія мячы, стрэлы ды кулі. Перамога над крыжакамі, апрача палітычнага, мае таксама вельмі важнае псіхалагічнае вымярэнне. Гэта была справа самасцвярджэння. Маўляў, білі нас тыя крыжакі, білі, але нарэшце і мы іх пабілі. Таму ганарыліся нашы продкі гэтай перамогай. Успомнім хаця б нашага лацінскага паэта Яна Вісліцкага і яго „Bellum Pruthenicum”, у якім назваў беларусаў „славутымі адвагай на вайне”. Калі сёння беларусы пачынаюць ганарыцца дубровенскай перамогай, гэтае ніяк не стварэнне міфа, толькі звычайнае вяртанне гістарычнай памяці.

Прытым не заўважаю, каб сучаснымі рыцарамі крыжакі ўспрымаліся, як гэта здаецца Мірановічу, як універсальнае зло. Крыжакоў пад Грунвальдам адыгрываюць палякі. Чытаў я калісь інтэрв’ю з такім „крыжаком”. На пытанне, ці ўсё ж такі не адчувае сябе няёмка ў крыжацкай мантыі, адказаў больш-менш так: „Мы хочам быць рыцарамі. Жывем пад крыжацкім замкам, дык было б нават смешна, каб мы гулялі ў іншых рыцараў, як крыжакі”. Дарэчы, харугва беларускіх „тэмярыяў” з Мінска адыгрывала сёлета крыжакоў пад Навагрудкам і Грунвальдам.

Паводле майго адчування, сучасны беларускі „рыцар” хоча быць еўрапейцам і ў „крыжаку” бачыць такога самага еўрапейца. Разам, як еўрапеец з еўрапейцам, адыгрываюць самую вялікую бітву сярэднявечнай Еўропы.

Алег Латышонак

Яшчэ пра Грунвальд

Адгалоскі

Яўген Мірановіч у артыкуле „Хто і за што змагаўся пад Грунвальдам?” („Ніва” № 35 ад 27.08.2000 г.) шмат чытачоў збіў з панталыку пішучы: „Зразумела, што крыжакі, змагаючыся за Жмудзь і панаванне над Балтыйскім морам, пагражалі літоўцам, але не беларусам. З усіх суседзяў, якія хацелі «апекавацца» беларускай зямлёй, яны найменш былі гэтым зацікаўлены”. Ці аўтар ніколі не меў у руках хаця б „Беларускай Савецкай Энцыклапедыі”? Дык вось яшчэ перад тым, як князь Конрад Мазавецкі ў 1226 г. запрасіў у Хелмінскую зямлю ў Польшчы крыжакоў, перад **Полацкам** князь Уладзімір выступаў супраць нямецкіх рыцараў у 1203, 1206, 1216 гг. Пасля ўжо крыжакі ў пачатку XIII ст. захапілі гарады Полацкай зямлі: Герцыке і Кукенойс. Далей, **Гродна** ў XIII-XIV ст.ст. было разбурана і спалена крыжакамі ў 1254, 1306, 1311, 1328 і 1393 гадах. А на **Навагрудак** крыжакі напалі ў 1314, 1321, 1341, 1390 і 1394 гадах. Нават перад бітвай пад Грунвальдам крыжакі 16.03.1410 г. захапілі і спалілі **Ваўкавыск**. Раней, бо ў 1238 годзе князь галіцка-валынскі разграміў крыжакоў пад **Драгічынам (Падляшскім)**. Ну і на канец прыгадаю дату 1379 г., калі крыжакі напалі на **Бярэсце** (Брэст) і спалілі горад, разграбіўшы, хаця замка не заваявалі. З гэтага відаць, што крыжакі квапіліся на Беларусь, але з падтуленым хвастом адступілі ні з чым.

Аўтар напісаў, што крыжакам патрэбна была толькі Жмудзь, а пазней мо і Літва ў цэлым. Жмудзь яны ўрэшце захапілі ў 1398 годзе, але ненадоўга, бо пасля бітвы пад Грунвальдам, 27.09.1422 г. у Мельне ля Грудзёндза аддалі яе ўжо назаўсёды вялікаму княству літоўскаму.

Не мае рацыі аўтар і ў тым, што крыжакі не рабілі свайго „дранг нах остэн” (ціску на Усход) г.зн. на Русь. Бо ж яны ў 1237 годзе аб’ядналіся з Ордэнам мечаносцаў (што сядзелі ў Інфлянтах)

і ў 1242 г. ужо супольна сталі на бой з жыхарамі Вялікага Ноўгарада на лёдзе Чудскага (Пейпускага) возера, дзе пацярпелі страшнае паражэнне: шмат іх пайшло на дно.

Калі гутарым пра бітву пад Грунвальдам, можна тут дадаць некалькі ўдакладненняў:

1) харугва налічвала тады каля 500 рыцараў;

2) Вялікае княства Літоўскае выстаўла пад Грунвальд 40 харугваў (палкоў), (быў нават полк з Кіева), а Польшча каля 50 харугваў. Паводле Яна Длугаша, было іх разам 40 тысяч рыцараў, а крыжакі мелі менш войска, бо 51 харугву, але па лічбе людзей толькі крыху менш, затое былі яны лепш узброены;

3) у бітве крыжакі страцілі больш за 30 тысяч людзей забітымі, параненымі і палоннымі;

4) крыжацкі галоўнакамандуючы стаў наперад свайго войска не адразу, а толькі ў трэцім кідку, калі перамога здавалася яму абсалютна пэўнай;

5) усе згодны з тым, што найбольшую храбрасць праявілі **смаленскія** харугвы;

6) гітлераўцы лезлі са шкуры, каб знайсці і знішчыць карціну „Грунвальдская бітва” Яна Матэікі, ды польскія патрыёты вывезлі яе ў Люблін і замуравалі ў двайную сцяну. Нядаўна карціна была выстаўлена ў Вільні;

7) трохтомная „Літоўская энцыклапедыя” (гледзі артыкул „Жальгірыс” г.зн. зьлёны лес) у сваёй ацэнцы бітвы не розніцца ад вышэйсказанага;

8) „Энциклопедический словарь” (Москва 1953), у артыкуле „Грунвальдская битва” піша так: „Победа, одержанная русскими, литовцами, поляками, чехами при Грюнвальде является историческим примером боевого единства словянских и прибалтийских народов”;

9) у Кракаве і Грунвальдзе стаяць імпазантныя помнікі.

(рг)

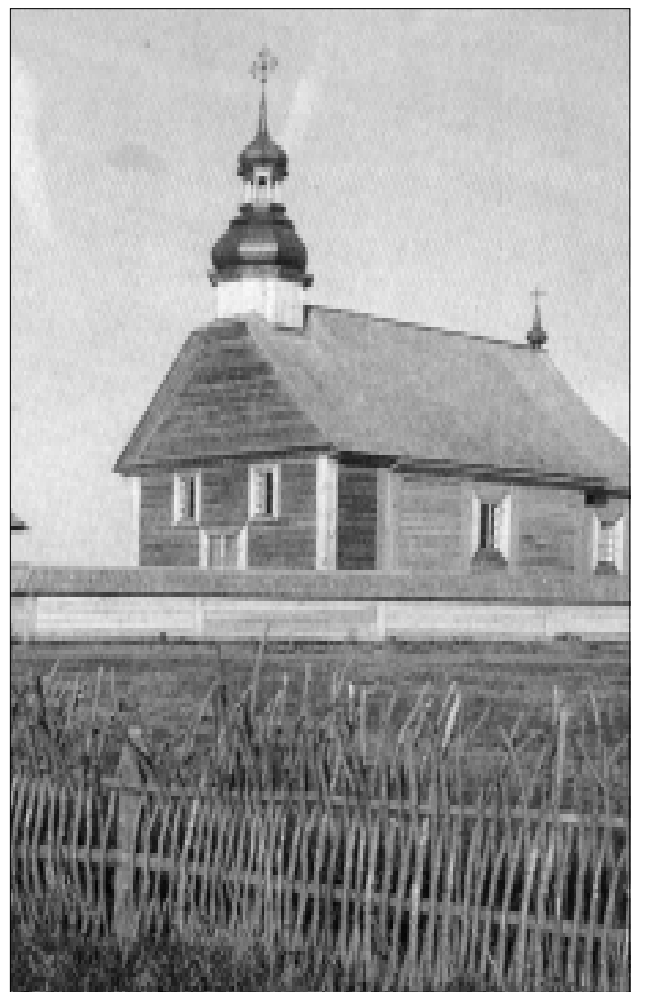
Беларусь у мініяцюры

[1 *☞ працяг*]

псіхалагічных патрэбах захавання прыватнасці ўласнікаў гэтай сядзібы. Дарэчы, нават сёння вакол мадэрных катэджаў на акраінах Беластока можна сустрэць мураваную агароджу высокую на тры метры, з-за якой відаць толькі другі паверх будынка. У адным і другім выпадку нечаканаму госцю не ўвайсці без дазволу гаспадара.

На тэрыторыі музея не толькі знаходзіцца, але і працуе карчма, якая прапануе наведвальнікам настойку на зёлках, мёдзе і невядома на яшчэ якіх спецыях, якой, здаецца, не пагрэбавалі б жыхары Алімпа. Пасля другой чаркі госці маюць ахвоту заявіць пра нешта важнае, праяўляючы шчырыя сяброўскія адносіны да ўсяго свету. А пасля трэцяй нават палякі спявалі беларускія народныя песні. Дарэчы, трэба пабыць у сапраўднай карчме, каб зразумець продкаў.

Яўген Мірановіч

Пакроўская царква XVIII стагоддзя з вёскі Логнавічы Клецкага раёна.

Шляхоцка-калгаснае Камарова

Палац у Камарове.

— То паехалі ў Вільню! Там хаця кавы ўрэшце пап’ем, — марылі мы ўголас, пабачыўшы ўказальнікі з назвай літоўскай сталіцы, каля якой мы былі ўжо блізка.

На шляху з Полацка ў Вільню не нам першым хацелася піць. Паблізу Канстантынава, на старажытным Вітаўтавым тракце, знаходзяцца сляды даўняга калодзежа. Паводле легенды, калодзеж выкапалі спецыяльна Сцяпану Баторыю, які ў спякотны летні дзень паміраў тут ад смагі, ідучы ва-яваць з Масквой.

— Але, паедзеш у Вільню! — ас-дзіў нас Саша, інфармуячы пра неабходнасць візы для грамадзян Бе-ларусі, уезджаючых у Літву. Мы — ка-лі ласка, але без Сашы і яго „Аўдзі”.

* * *

У Камарове, па той жа Віленска-Полацкай шашы, наведваем палац графа Стажэньскага. Раней двор на-лежыў Хамінскім з недалёкага Аль-шэва, у першай палове XIX ст. Паш-

ковічам, далей Барткевічам. У кан-цы мінулага стагоддзя, аж па часы Другой сусветнай вайны, уласніка-мі маёнтка сталі згаданыя ўжо Ста-жэньскія.

Палацавы ансамбль з жылой і гас-падарчай забудовай, дваццацігек-тарным паркам, сажалкамі, нягледзя-чы на занябанне, зачароўвае сваёй густоўнай, лёгкай архітэктурай. Ма-дэрнісцкі двор пабудаваны на плане падковы. Фасад палаца здоблены рызалітам з калонавым порцікам і мансардам, завершаным паўкруг-лым фронтонам з гербам Стажэнь-скіх — лісам у кароне. Па баках ман-сарда знаходзіцца балюстраданы атык, сцены аздоблены рытмічнай нарэзкай.

Зараз у палацы жывуць кватаран-ты, абыякавыя на панскую эстэтыку. Дзе-нідзе асыпаецца тынк, сцены з’я-дае брудна-жоўты лішай, ваконныя рамы памаляваныя на зялёна-блакіт-ны колер. Ад чорнага ходу — гурба

парэзанных таполяў. Загоны з гарод-нінай. На шнурку сохне памытае адзенне.

— А мог бы тут быць файны пры-родазнаўчы музей, — гадаем уголас, прыбітыя занябаным выглядам бу-дынка.

* * *

У Камарове, насупраць калгаса за іржавай агароджай, фатаграфуем пя-карню. Будынак з палявога камення і чырвонай цэглы, аздоблены дзікім вінаградом. Прыцягвае ён увагу ста-раннай адбудовай і навакольным упарадкаваннем. Ёсць нават сметнік дапасаваны пад колер будынка, жа-лезна-каменная агароджа. Як добра мы прадчувалі, будынак аднавіў не-мец — калега старшыні мясцовага калгаса. Нямецкая работа тут як ні-дзе кідаецца ў вочы. Забудова калга-саў, вёсак ці мястэчак што і раз напа-мінала нам пра беднасць і прыгнёт жыхароў краіны. Пра абыякавасць да

прыгажосці, уласціваю пазбаўленаму надзеі грамадству.

* * *

Па-суседску будынкаў Сельскагас-падарчага тэхнікума, што знаходзіц-ца ў колішніх афіцынах, чакаў нас мі-лы сюрпрыз — будынак з шыйдай „Кафэ-рэстаран”. Падбздэраныя і шчаслівыя, рашучым крокам рушы-лі мы на доўгашуканую кавусю! Толькі было тое радасці... што ішлі ў кафэ! На месцы прывітаў нас замок на дзвярах і картачка з надпісам „По-воскресениям кафе не работает”.

— Навошта пабудаваці калгасы? — дапытвалася Цалінка, абыякавая да нашых адчайных пошукаў, выне-сенай ледзь не пад неба, кавы.

Як лёгка дадумацца, смагу рас-пальвалі ўсё большыя перашкоды і „абставіны”! Ды і датычыла яна толькі дзвюх асоб, у тым ліку Сцяпа-на, які першы раз апынуўся за ўсход-най мяжой.

— To jest absurdalne! — паўтараў. — To jest absurdalne!

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Пякарню аднавіў немец.

Прыйшоў час менеджэраў

Адгалоскі

Артыкулы аб Беларускім музеі ў Гай-наўцы („Ніва” № 34, стар. 3) лічу жа-ласным папрашайніцтвам і мне, як бе-ларусу, папросту сорамна. У гэтай справе прамоўчаны быў біблейскі прынцып, паводле якога памагаецца толькі да моманту, калі патрабуючы да-памогі атрымае магчымасць стаць на цвёрды грунт. А калі ўжо грунт пад на-гамі, тады трэба думаць. Думка будаў-нікоў музея не была накіравана на пра-цу, а толькі на прыток лёгкіх грошай, ... як было ў самым пачатку.

Змена ладу прынёсла змену спосабу мыслення. Усе сталі лічыць грошы, бо нікому ўжо не жывецца лёгка. Канча-ецца спонсарства з боку фірм, калі яно не дае ім карысці. У выпадку музея

каштоўнае кіраванне разыходзіцца з прагматызмам прадпрымальнікаў. У ніводнай установе не павінен праца-ваць шэф-папрашайка. Прыйшоў час менеджэраў, а такі не трымаў бы ў сва-ёй фірме восем чалавек-універсалаў, бо такіх проста няма. Выняткам у гэтым плане з’яўляецца музей: мае сваіх уні-версальных людзей, якім плаціць, хаця не мае грошай.

Я дасканала разумею стаўленне бурмістра Гайнаўкі, які ў артыкуле вы-ступае ў ролі чыноўніка, які маўчыць, быццам вады ў рот набраўшы. Аўтар гэтых слоў, палохаючы граданачаль-ніка выбарамі, не памятае, што бур-містр — не член рады, але эканаміст і бяздумна не раздае грошай, якімі рас-параджаецца. Ён выдае грошы з ка-

рысцю для падаткаплацельшчыкаў. Здзіўляе мяне факт, што кіраўнікі му-зея ведаюць, у чыю кішэню заглянуць, аб чым дэтальна ўпамінаецца ў тэк-це. Мабыць, адгукнуцца яшчэ заакіян-скія ахвяравальнікі, паколькі здалёк усё выглядае больш прывабна.

Не ў тым справа, што мясцовыя біз-несмены прыходзяць раз у год на баль у музей, якога з-за сваёй жаднасці не падтрымоўваюць фінансава. Балі гэ-тыя не бясплатныя, а ў Гайнаўцы мож-на знайсці многа іншых і больш ціка-вых месц.

Людзі, на якім мы свеце жывем! Ка-го паразіць багатая беларуская душа, калі такая ж ва ўсіх славянскіх народаў? Прэтэнзіі, што палякі будуць сваім су-родзічам палацы ў Літве і Беларусі — гэта доказ дробязнасці, каб не сказаць зайздрасці. Паколькі мне вядома, паля-кі любуюцца ў касцёлах, якіх будуць

многа. Праваслаўныя, прачнуўшыся пасля камунізму, таксама не адстаюць ад палякаў, аб чым могуць сведчыць но-ваўзведзеныя цэрквы ў Гайнаўцы.

Беларускі музей, пры падтрымцы го-рада, адкрыў кіно. Ідэя гэта аказалася недарэчнасцю, паколькі не адпавядае яно патрабаванням для такога роду культурных устаноў. Дрэнная акусты-ка ў зале кіно і невыгодныя крэслы не дазваляюць дагледзець сеанс да канца. Відаць, таму дэманстрацыі кінакарцін адбываюцца рэдка і пачынаюцца не-пунктуальна.

Абагульняючы — няма сэнсу пад-трымоўваць няўдачных кіраўнікоў, ня-гледзячы на іх нацыянальнасць. Вялікая справа — навучыцца кіраваць, а не бу-даваць у бясконцасць за чужыя грошы.

Зіновій ГАЛЁНКА
Ганарар

на Беларускі музей у Гайнаўцы.

Ваенізаваны клас

У Бельску-Падляшскім упершыню стварыўся клас ваеннага профілю, аднак войска не выконвае яшчэ пры-нятых на сябе абавязацельстваў.

Управа Бельскага павета намервала-ся стварыць у І Агульнаадукацыйным ліцэі пяць паралельных першых класаў, у тым ліку адзін з ваенным ухілам. Ад-нак школьныя ўлады рашуча супраці-віліся гэтай ідэі, тлумачачы адмову не-дахопам памяшканняў і двухзменнай сі-

стэмай працы школы. Пасля паўторна-га абмеркавання праблемы кіраўнікі па-вета вырашылі адкрыць такі клас у Прафтэхвучылішчы № 1. Вучыцца ў такім класе пажадалі многія выпуск-нікі падставовых школ.

Клас ваеннага профілю (з 30 вучняў) дзейнічае ў рамках эксперымента ў га-ліне абарончай адукацыі і працуе на ас-нове пагаднення паміж Камандаваннем сухапутных войск, Управай павета

і Прафтэхвучылішчам. Аднак на пагад-ненне, падрыхтаванае паводле праекта ваенных і падпісанае бельскімі ўладамі, вайскавае начальства да гэтай пары на пісьме не адгукнулася. Паводле дамо-вы, вайсковы бок павінен запэўніць апе-ку над класам адной з часцей, якой афі-цэры-інструктары павялі б прафесій-ныя заняткі і сарганізавалі б вучням ву-чэнні на палігоне. У тэлефоннай размо-ве прадстаўнік Камандавання сухапут-ных войск завярыў Управу павета, што з боку войска ўсе абавязацельствы бу-дуць выкананы. Шэфства над класам

возьме 18 Бригада тэрытарыяльнай абароны з Беластока, якая запэўніць вучням абмундзіраванне і пазашколь-нае абучэнне.

А якія перспектывы ў выпускнікоў класаў з ваенным ухілам? Паводле ар-ганізатараў, будуць яны мець першын-ство пры паступленні ў ваенныя ВНУ і на работу ў паліцыю, пажарную ахо-ву, пагранічную службу. А некаторыя абітурыенты атрымаюць работу ў зга-данных структурах непасрэдна пасля за-канчэння вучобы.

Андрэй НАЗАРЭВІЧ

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Возера Глыбель — запаведнік „Блакітныя азёры” (Беларусь).

Конкурс — „Мае канікулы”

Прывітанне, мілыя сябры! У час навучальнага года, як ніколі, хочацца думаць пра сонечныя хвіліны канікул. Асабліва, калі на двары дождж, з дрэваў ападае лістоўе, а дзень хутка шарэе.

Менавіта — рэдакцыя „Зоркі” ра-

шыла правесці конкурс пад загалоўкам **Мае канікулы**. Кожны з вас можа напісаць пра самыя вясёлыя і цікавыя дзень канікул. Пра падарожжы, новыя сяброўствы, адкрыцці ў вашым асабістым свеце, поспехі ці новыя дасведчанні. Словам, вы можа-

це яшчэ раз перажыць самыя светлыя дні лета ды падзяліцца імі з нашымі чытачамі. Вашы апавяданні або рэпартажы (гэтыя жанры найлепш адпавядаюць тэме) просім дасылаць у „Зорку” да канца гэтага года. У таго, хто падарожнічаў па краіне або свеце напэўна цікавыя здымкі. Добра будзе, калі далучыце іх да тэксту. Аўтары самых цікавых допісаў будуць узнагароджаны. **Як галоўную ўзнагароду рэдакцыя прыдбала фотаапарат**. Усе аўтары, якія праявяць журналісцкія ці літаратурныя здольнасці, маюць шанц прыехаць на Сустрэчы „Зоркі” і пры-

Фота Міры ЛУКШЫ

У садку з нумарам 14

Сядзем мы радочкам, паедзем у дарогу!
У нашым садочку цікавага многа.
Дома ўсё раскажам бацькам ды бабулям,
Дзе былі мы сёння і пра што мы чулі.
Ды і ёсць таямніцы, пра што ўжо забылі
Дарослыя людзі; ці казкі, ці былі...
Калі нас папрсяць, мо раскажам штосьці...
Запрашаем вас, сябры, у прадшkolле ў госці!
Мама Радзя

Ніна МАЕЎСКАЯ

Ляці, верабейка

Першая літара

А мы ўжо вучымся, Андрэйка і я. Вучымся ў школе чытаць і пісаць. І настаўніца ў нас ёсць. Сказала яна нам пісаць дома першую літару „а”. Селі мы з Андрэйкам, прыгатавалі сшыткі і ручкі, а як пісаць — не знаем.

Андрэйка кажа:

— Спачатку кручок, а потым кружок.

А я кажу:

— Спачатку кружок, а потым кручок.

— Не, я буду пісаць спачатку кручок, а потым кружок, — вырашыў Андрэйка.

Ён памалу вывеў палачку і спыніўся. Сядзеў, сядзеў, і слёзы пацяклі ў яго з вачэй. Тут у пакой, дзе мы пісалі, зайшла Андрэйкава мама:

— Чаго ты, сыноч? — спытала яна.

— Не ведаю, куды кручок завярнуць, — усхліпнуў Андрэйка, — у той бок ці ў гэты.

— Ох, вучні вы мае, вучні! — сказала Андрэйкава мама. — А куды ж вы на ўроку глядзелі?

— У акно, — адказала я, — там вераб’і лёталі.

Мікола СІВЕЦ

Скорагаворка

Села мышка

На мармышку:

— Памагу

Рыбачыць Мішку, —

Падчаплю я шчупака

Без прынады,

Без кручка...

Зняў з мармышкі

Мышку Мішка:

— Ты рыбач

У норцы, мышка!

няць удзел у конкурсе „Артыкулы квартала”. Конкурс прапануем увазе вучняў малодшых класаў пачатковых школ і гімназій. Памятайце, гэты конкурс можа стаць пачаткам вашай вялікай журналісцкай або літаратурнай прыгоды!

ЗОРКА

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Аўто з планеты Макін

(частка II)

Самаходзік кradком закаціўся ў люк касмічнага карабля. Дарогі на Зямлю не памятае — паколькі адлегласць ад планеты Макін да Зямлі лічыцца ў тысячы светлавых гадоў, і касмічны карабель перамяшчаўся хутчэй чым імчыць святло. Іначай, усе тыя, хто ляцеў бы на іншую планету, нават у сваёй галактыцы, калі б нават дажыў да таго часу, дык быў бы неверагодна старым. А развіццё ведаў ды выкарыстанне іх на планеце Макін дасягнула вялікіх поспехаў, а адным з самых вялікіх, які адмяніў жыццё і разуменне сусвету, была Новая фізика, якая перавярнула ўсё, да чаго прывыклі макінцыяне. Група навукоўцаў дайшла да таго і даказала, што час

можа бегчы ў іншы бок, і ўсе тэорыі, якія апіраліся на падобных да нашых сучасных, гэта проста няпраўда. А гэта, хоць можа шакіраваць і вучоных, і звычайных жыхароў нашай планеты і сусвету, можа дазволіць на падарожжы не толькі ў лінейным часе, але і ў будучыню, і ў мінулае!

Самаходзіку час падарожжа мінуў хутка — ён поўнасьцю „адключыўся” і паглыбіўся ў сон, у якім папраўдзе не спіцца — усе функцыі арганізма самі рэгулююцца і ўда-сканальваюцца. Было гэта вялікім дасягненнем макінскай эвалюцыі — не толькі арганізмы Жывін і Выствораў маглі гэта рабіць у час сну, таксама і неарганічныя целы Макін самарэгуляваліся і самалячыліся

Артыкулы квартала (II)

Рэдакцыя „Зоркі” аб’яўляе конкурс на „Артыкулы квартала” за другі квартал г.г. Увазе чытача прапануем допісы карэспандэнтаў, якія друкаваліся на нашых старонках з 9 красавіка („Ніва” н-р 15) па 4 чэрвеня 2000 г. („Ніва” н-р 23).

З апублікаваных 32 твораў 36 карэспандэнтаў вылучаем творы багатыя зместам і спелыя па форме.

I. Нашы прапановы-назначэнні

1. Буду слаўнай беларусачкай, інтэрв’ю, Патрыцыя Кос, Гайнаўскі белліцэй, „Ніва” н-р 15.
2. Сустрэчы дараслі, фельетон, Мажэна Жменька, Бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 15.
3. Яшчэ ёсць, Хачу змяніць, вершы, Кася Ярашэвіч, Гімназія ў Аўгустове, „Ніва” н-р 16.
4. Уражлівы бунтаўнік-рэаліст, інтэрв’ю, Юстына Грыцюк, Гайнаўскі белліцэй, „Ніва” н-р 17.
5. Сустрэча V „ц” класа з Віктарам Шведам, інфармацыя, Марта Трашчотка, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 17.
6. Трошкі так, трошкі не, інтэрв’ю, Анэта Галімска, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 17.
7. Што чакае нас, фельетон, Бася Андраюк, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 17.
8. Мая маленькая айчына, эсэ, Мажэна Жменька, Бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 18.
9. Трэба дзейнічаць, фельетон, Міхась Сцепанюк, Бельскі белліцэй, „Ніва” н-р 18.
10. Кракадзіў, фельетон, Патрыцыя Кос, Гайнаўскі белліцэй, „Ніва” н-р 19.
11. Мае Чыжыкі, інфармацыя, Дарэк Ляўчук, „Ніва” н-р 19.
12. Я звязана з маёй Айчынай, інтэрв’ю, Анэта Галімска, Бася Андраюк, ПШ у Дубічах-Царкоўных, „Ніва” н-р 20.
13. Урок беларускай мовы з бабуляй, інфармацыя, Бася Жэрунь, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 22.
14. Сустрэча з бабуляй, інфармацыя, Аляксандра Багуцкая, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 23.
15. Любім марыць, фельетон, Кася Жменька, ПШ н-р 3 у Бельску-Падляшскім, „Ніва” н-р 23.
16. Найпрыгажэйшыя ў Чыжах, інфармацыя, Кася Сапяхынская, Эмілія Кандрацюк, ПШ у Чыжах, „Ніва” н-р 21.

II. Задача чытача

Сярод 16 прапаноў-назначэнняў трэба выбраць тры артыкулы. Адказы з прозвішчамі аўтараў і загалоўкі артыкулаў просім дасылаць у рэдакцыю да 15 кастрычніка 2000 г. Сярод удзельнікаў конкурсу разыграем узнагароды. Узрост удзельнікаў неабмежаваны.

III. Узнагароды пераможцам

Пераможцамі стануць аўтары, якія набяруць найбольшую колькасць галасоў чытачоў. Для іх „Зорка” падрыхтавала ўзнагароды. Дарэкаецца таксама ініцыятыва прыватных асоб, якія могуць узнагародзіць сваіх любімых аўтараў.

Дэкламатарка з Нарвы. Фота Ганны КАНДРАЦЮК

ў час адпачынку, да таго ж і набывалі веды, падключыўшыся да лініі сеткі Супервука. Рабілася гэта аўтаматычна, хоць спачатку дзеці Выствораў, Махін, а тым больш лянівых Жывін, якія лічылі сябе асаблівымі індывідуалістамі, забываліся ўтыкнуцца спецыяльным тонкім пальчыкам-кабелькам у сетку Супервука (разеткі да ягонае сеткі размяшчаліся паўсюдна, у зручных месцах, і трэба было старацца як найчасцей гэта рабіць, каб паспяваць за дасягненнямі навукі). Так што Самаходзік, устаўшы ўжо на Зямлі, быў нашмат разумнейшы чым тады, калі ўваходзіў на касмічны карабель!

Выкаціўся Самаходзік у адзін чэрвеньскі еўрапейскі дзень са свайго карабля на Зямлю. Пакрунуў сваю гайку-павялічку, і зрабіўся недзе ў палову нашага еўрапейскага малалітражнага аўтамабіля. Падумаў, і зменшыўся яшчэ напалову. Сонца свяціла моцна, зырчэй чым на Макіне. Вось добра! — можна будзе пакарыстацца палівам! І Самаходзік узняў над сваім тулавам люстраную талерку, якая адразу пачала хапаць сонечныя праменні, накапляць іх у акумулятары, каб нават і ноччу можна было карыстацца каштоўным палівам. Самаходзік ціха рушыў з-пад кустоў, разглядаючыся па ўсіх баках сваімі бліскучымі-лямпамі. Пакаціўся па пясчанай дарозе. Насупраць яго крочылі на тоненькіх ножках дзве істоты, падобныя часткова да макінскіх Выствораў і Жывін, толькі намнога меншыя, да таго з цэламі часткова накрытымі іншай матэрыяй...

(працяг будзе)
Міра ЛУКША

Тэатральны калектыў з Дубіч-Царкоўных. Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

Асветніца Еўфрасіння

Дзеля свайго народа

Пасяліўшыся ў маленькім пакойчыку-келлі, Еўфрасіння ўзялася перапісваць кнігі. Мы ўжо ведаем, якая гэта была нялёгкая праца. Перапіскаю кніг у той час займаліся адны мужчыны. Ужо толькі тое, што за такую цяжкую справу ўзялася жанчына, было подзвігам.

Еўфрасіння пісала і свае творы — малітвы і павучэнні, а таксама перакладала з замежных моваў. Частка перапісаных князеўнаю кніг па яе просьбе ішла на продаж, а атрыманыя грошы раздавалі бедным.

Яна хацела, каб у Полацкім княстве было як мага больш пісьменных людзей, і марыла пра тое, каб перапіскаю кніг займаліся не адзінкі, а дзесяткі вучоных людзей. Дзеля гэтага князеўна заснавала два новыя манастыры, а пры іх адчыніла кніжныя майстэрні — скрыпторыі. Адзін майстар рабіў тут малюнкi, другі — каляровыя вялікія літары, трэці — вокладкі. Калі трэба было перапісаць кнігу хутчэй, яе дзялілі на некалькі частак. Са скрыпторыяў кнігі развозілі па ўсёй дзяржаве і ў суседнія землі.

Каб упрыгожваць цэрквы абразамі, Еўфрасіння стварыла іканапісную майстэрню. Яна напісала ліст свайму сваяку візантыйскаму імператару, і ён прыслаў у Полацк надзвычай каштоўны старадаўні абраз. На ім была намалявана Багародзіца са сваім сынам Ісусам на руках. З таго часу беларускія мастакі-іканапісцы вельмі любяць маляваць Божую Маці.

Усё жыццё Еўфрасіння служыла асвеце свайго народа. У адчыненых ёю школах, апрача чытання, пісьма і лічэння, дзеці вывучалі гісторыю, грэцкую і лацінскую мовы. Найбольш здатных хлопчыкаў і дзяўчынак вучылі складаць вершы. Часта ўрокі праводзіла сама асветніца.

Невядомы адукаваны палачанін, які жыў у адзін час з асветніцаю, напісаў пра яе аповесць, якая так і называецца — „Жыццё Еўфрасінні Полацкай”. З таго можна даведацца, што ў сваіх школах яна вучыла слухацца мудрых, любіць не саміх сябе, а іншых, паважаць старэйшых, ніколі не хлусіць, а заўсёды казаць толькі праўду.

Ва ўсіх клопатах Еўфрасінні дапамагалі дзве яе сястры, якія таксама зрабіліся манахамі. Іх звалі Звеніслава і Гардзіслава, а ў манастыры — Еўпраксія і Еўдакія.

(працяг будзе)

Польска-беларуская крыжаванка № 39

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

▶		Sluch	▶	▼	▼	▶	Sukces
		Smak					
Jak	Fiasko	▼				Oślica	▼
	Klasa	▶				Ar	
Plan	▼					▼	
Przykład	▶						
Łach	▶			Mak			
				Irena	▶		
▶			📖	📖		📖	
Dach		Pragnienie	▶				

Адказ на крыжаванку н-р 35: Вытрымка, цуд, ава, дар, клін, плата. Рыцар, тур, ярд, смала, квіт, Іаан.

Акно на парламент

Юстына Гадлеўская і Пётр Пулторак.

Нарэшце! Нарэшце людзі выйшлі з тэатра ў добрым настроі, задаволеныя. Бо і ўбачылі актуальную і ў нас камедыю англійскага драматурга Рэя Кунэя „Акно на парламент”. Нарэшце рэпертуар лёгка і прыемны, а паставіў яго на сцэне драматычнага тэатра А. Вянгеркі не абы-хто, а сам Войцех Пакора з Варшавы — акцёр і рэжысёр паўсюдна вядомы.

Жанр, такім чынам, лёгка, а справы на яго канве парушаюцца цалкам істотныя. Прысутныя там і тут. Актуальныя ўсюды і заўсёды. Аўтар нават прасіў, каб той, хто будзе ставіць гэту камедыю, устаўляў актуальнае прозвішча прэм’ера. І таму, хаця камедыя была напісана пры „железнай даме”, то тут паяўляецца прозвішча прэм’ер-міністра Блера.

І ці ж не меў рацыі Рэй Кунэй, робячы тую агаворку?! Дастаткова глянуць на залу, пустуючую ў час пасяджэнняў і нашага Сейма, і мы зразумем усё. Дзе гэтыя паслы, нашы выбранцы?.. Мо і яны, як і герой п’есы „Акно на парламент” пасол Рычард Вілей (Кшыштаф Лаўнічак), які, замест сядзець на пасяджэнні парламента, забяўляецца ў гатэлі з сакратаркай з апазіцыйнай партыі, мо і яны недзе „брыкаюць” у аплачаным дзяржавай часе, робячы выгляд перад неспакушаным, што вырашаюць яны важныя для краіны пытанні.

Сумны гэта факт, але паказана ўсё ў камедыйнай форме. Аўтар кпіць з пасла, які патрапіць надзьмуцца, як індык, ад празмернага пачуцця сваёй важнасці, а хлусіць, як звычайны манюка.

Гратэск, які бачыць глядач на сцэне, смешыць яго. Але яму смешна і гор-

ка, калі падумае, што кіруюць ім такія ж круцалі, як той англійскі міністр-пасол. Смех праз слёзы, але паўстрымацца ад яго немагчыма.

І гэта, бадай, наймацнейшы аргумент камедыі. Смех публікі (няспынны) з’яўляецца дастатковай узнагародай і акцёрам, і рэжысёру. Што ж гэты міністр яшчэ прыдумае? Як выкруціцца з чарговых перыпетый, якія ўзнікаюць перад ім?

Усё ж, здавалася, было ў парадку. Можна было спакойна пазабаўляцца з чужой жонкай, але тут у акне паяўляецца „труп”, ад якога і пачынаецца інтрыга. Як гэта так, нельга ж дапусціць да таго, каб нехта гэта ўбачыў... А тут то ўваходзіць кіраўнік гатэля, то афіцыянт, а ўрэшце паяўляецца муж сакратаркі і жонка міністра. Справа ўскладняецца тым, што ў гэты час наш герой павінен быць на пасяджэнні парламента, на які выходзіць акно з „трупам”. Нельга дазволіць на скандал! — і наш герой выкручваецца як толькі патрапіць.

Я сядзела і глядзела на рэакцыю рэжысёра Войцеха Пакоры, які сядзеў непадалёку. Рэагаваў на кожны жэст акцёра, разам з ім гаварыў тэкст, узбагачаны адпаведнай мімікай твару. Здавалася, што зараз ён устане з месца і пойдзе іграць разам з усімі — з Кшыштафам Лаўнічакам, Даротай Радомскай (жонка міністра), Робертам Нінкевічам (кіраўнік гатэля), Анджэем Рэдвансам (афіцыянт), Пятром Пулторакам (сакратар міністра) і іншымі, — усімі тымі, хто лепш ці горш прыадчыніў нам „акно на парламент”.

Ада ЧАЧУГА

„Если завтра война”

Нядаўна мой сын на рынку ў Бельска-Падляшскім купіў ад рускага ці беларускага чаўнака касету з песнямі. Той казаў, што там песні з часу першай сусветнай вайны, хаця было вядома, што гэта рэвалюцыйныя песні, бо „белыя” песні і сёння ў Расіі забаронены. Так і было: калі дома ўключылі апарат, пачуліся ўсім вядомыя бойкія мелодыі: „Полюшко”, „По долинам и по взгорьям” і іншыя. Былі і складзеныя да вайны, напр. „Три танкиста”. Але маю ўвагу прыцягнула адна асаблівая, прыгожая песня „Если завтра война”, дзе спяваліся словы: „В целом мире нигде нету силы та-

кой, чтобы нашу страну сокрушила. С нами Сталин родной и с железной рукой нас к победе ведёт Ворошилов”. Як ведаю, гэту песню вельмі рэдка спявалі зараз пасля вайны. А цяпер яна „ў модзе”, хаця не спяваюць апошнія страфы: „Мы войны не хотим, но себя защитим, оборону крепим мы недаром. Мы на вражьей земле, мы врага разобьём малокровью могучим ударом”. Бо калі б яшчэ сёння спявалі гэтыя словы, выявілі б яны залганасць руска-савецкай прапаганды. Адна Чачня можа ясна паказаць „малокровье” рускіх ваякаў і цэлую палітыку Расіі і яе імперскія інтрыгі.

„Творы” Хведара Ільяшэвіча

У Маладзечне выйшлі з друку асобнаю кніжкай творы Хведара Ільяшэвіча. Вялікая заслуга ў гэтым Міхася Казлоўскага — бібліяфіла, літаратуразнаўцы і калекцыянера. Гэта Міхась парупіўся сабраць лепшыя паэтычныя творы Хведара Ільяшэвіча пад адну вокладку. У кніжку складальнік уключыў таксама і апавяданне „Танго «Нактурно»”.

Папулярны заходнебеларускі паэт 30-х гадоў Хведар Ільяшэвіч меў Божы дар. Ён скончыў Віленскую беларускую гімназію і гістарычны факультэт Віленскага ўніверсітэта. У 26 гадоў стаў магістрам філасофіі за дысертацыю „Друкарня дома Мамонічаў у Вільні”. Вершы і праявічныя абразкі пачаў пісаць рана. Друкаваў іх у „Студэнцкай думцы”, „Беларускай ніве”, „Крыніцы”. У 1922 годзе ў Вільні выходзіць яго першы паэтычны зборнік „Веснапесні”. Пасля свет пабачылі яшчэ два — „Зорным шляхам” (1932) і „Захварбаваныя вершы” (1936). Пры жыцці ў Хведара Ільяшэвіча выйшла яшчэ адна кніжачка пра жыццё і літаратурную творчасць Ядвігіна Ш. Вось і ўсё, што паспеў зрабіць за свае 38 гадоў (загінуў у аўтамабільнай катастрофе ў Германіі ў 1948 годзе). Я, вядома, не лічу ягоных шматлікіх апавяданняў, крытычных артыкулаў, рэцэнзій і перакладаў.

Шэсцьдзесят гадоў у Беларусі не выдаваліся творы Хведара Ільяшэвіча, асабліва яго паэзія. А гэта быў здольны паэт, шчыры лірык:

Шырыня-прастор!

Добры вечар!

Я твой сын-арол,

Буйны вецер.

Шыбану да зор

Ўбесканечнасць!

Шырыня-прастор,

Добры вечар!

У кнігу „Творы” Хведара Ільяшэвіча, што выйшла ў Маладзечне, складальнік яе Міхась Казлоўскі ўключыў лепшыя вершы паэта з трох паэтычных зборнікаў, а таксама некалькі твораў другой паловы 30-х гадоў і эміграцыйных вершаў. Эміграцыйны цыкл — вельмі сумны, у ім адчуваецца туга, якую перадаў паэт вершамі аб прыродзе, аб раскіданай маладосці, аб сябрах і сваяках:

Усё часцей я цябе ўспамінаю,

мой родны, мой мілы браце.

Ці і мне не пара ў вырай,

ў краі светлыя выбірацца.

Як жывы, устаеш ты часта —

і ў дажджлівай асеньняй вуліцы

Капалюша крыло намоклае

і ўсмішка нейкая сумная.

Мне цяпер яна так зразумелая,

Адзін савецкі паэт, Юры Галанскоў, напісаў у 1959 годзе прарочыя словы аб „заўтрашняй вайне”, за што пры Хрушчове злажыў галаву на Калыме. Вось гэты верш:

Если завтра война

Если завтра война, всколыхнется

страна,

От Москвы и до Владивостока.

Всколыхнется страна и сумеет она,

Чтобы враг поплатился жестоко.

Полетит самолёт, застрочит пулемёт,

Загрохочут могучие пушки.

За Россию в поход мы поднимем

народ

Против красной советской

верхушки.

я і сам усміхаюся гэтак.

Можэ мы былі нешчаслівыя,

Што сталіся інтэлігентамі.

Усё часцей я цябе ўспамінаю,

мой родны, мой любы браце.

Ці ня знак гэта мне, што болей

Я з табой не змагу спаткацца.

Адначасова ў эміграцыйных вершах ёсць іскрыны надзеі на светлую будучыню, надзея, што ў Беларусі „заціце заўтра новая маладосць”. Дарэчы, роднай Беларусі Хведар Ільяшэвіч прысвяціў шмат сваіх паэтычных радкоў. У адным паэце не баіцца за сваю Радзіму, бо „яна, працоўная, прачнулася”, у другім — „зноў, Беларусь, у тваіх безьбярэжжах восень элегію ціха складае”, у трэцім — „з-над палёў, дзе дым сьцелюць Беласток і Супрасьль, аж да слупкіх пшаніцаў калосьсе шуміць”, у чацвёртым — „жніўнёвая ўжо Беларусь адцвіла у кустох счырванелых”, а ў пятым ужо — „доля твая — недацветы, Беларусь дарагая мая!”

У гады вайны Хведар Ільяшэвіч узначальваў Беларускае аб’яднанне ў Беластоку, супрацоўнічаў з газетай „Новая дарога”. Але пісаў ён значна менш, чым у 20-30-я гады. У „Новай дарозе” з’яўляліся сяды-тады яго артыкулы пра М. Забэйду-Суміцкага, Ф. Аляхновіча, Ул. Жылку і іншых беларусіх дзеячаў культуры. Але і пад імёнамі ён не ставіў свайго прозвішча, а падпісваў крыптанімам М. Д. У 1944 годзе Хведар Ільяшэвіч назаўсёды развітаўся са сваёй Радзімай, пераехаўшы жыць у Заходнюю Германію, дзе праз чатыры гады яго не стала.

Выхад у Маладзечне маленькай кніжачкі „Твораў” Хведара Ільяшэвіча — гэта даніна яго светлай памяці.

Сяргей ЧЫГРЫН

Поднимайся народ, собирайся

в поход,

Час расплаты настал для чекистов.

Самолёты — вперед, батальоны —

вперед

Уничтожить собак-коммунистов.

Во всем мире кругом мы мечтаем

о том,

Чтоб за Родину нашу сразиться,

И могучим мечом, и упорным

трудом

Ей свободы и счастья добиться.

Если завтра война, нам задача ясна,

Перед нами сомнений не станет.

Знаем мы, что народ и родная

страна

Против красного ига восстанет.

Мікалай ПАНФЛОК

Ікона Божай Маці Аранты ў Мельніку

Гісторыя Мельніка, паводле рускіх крыніц, пачынаецца ў 980 годзе і яна цесна звязана з рускім засяленнем гэтай тэрыторыі. У Іпацьеўскім летапісе пад 1260 годам адзначаецца, што рускі князь Даніла паслаў свайго брата Васільку на захоп Літвы: „проводил его до Берестия (...) помолися Богу святому Спасу Избавнику еже есть икона в городе Мельнице в церкви Богородице”.

Нябеснай заступніцай першай царквы ў Мельніку была Божая Маці. На працягу стагоддзяў гэты храм падвяргаўся розным нягодам, быў спалены, прымушаны прыняць уніяцтва, каб урэшце паўторна вярнуцца ў лона Праваслаўнай царквы.

У Мельніку знаходзіцца рэдкая на гэтай тэрыторыі ікона Божай Маці Аранты*. Паводле мясцовага настояцеля а. Яўгенія Несцерука, які вывучыў прыхадскія дакументы пералому XIX і XX стагоддзяў, гісторыя іконы прадстаўляецца наступным чынам: „Восенню 1777 года з ракі Буг вылавілі ікону Пакроўскай Божай Маці. Пад старшынствам тадышняга настояцеля Прачысценскай царквы а. Іакава Бяляўскага сабраныя прыхаджане перанеслі ікону ў прыхадскую царкву. Пры іконе, якая прыплыла па рацэ, было начынне з фарбай і пэндзаль. Ікона на дошцы памерамі 117 х 67 см была незавершанай работай ікананісца”.

З думкай пра ікону была пабудавана Пакроўская капліца на старым прыхадскім могілніку. Для гэтай мэты быў куплены і прыстасаваны драўляны свіран. Змешчаную ў ёй ікону Божай Маці, названай Пакроў, скончыў пісаць невядомы мастак.

У „Археографической карте Гродненской губернии” Ф. Пакроўскага (1895 г.) пішацца: „У алтары Мельніцкай царквы знаходзіцца цудадзейная ікона Багаматі, якая паводле традыцыі аб’явілася, плывучы ў лодцы па рацэ. Мабыць, паводле меркавання святара, перад гэтай іконай у 1260 годзе (Іпацьеўкі летапіс) маліўся Даніла Галіцкі”. Падобную характарыстыку іконы дае „Гродненский календарь” ад 1899 года: „Даўняя ікона Багародзіцы старажытнага пісьма, якую шануюць як цудадзейную і сходзяцца да яе маліцца (...) мяркуюць, што перад ёй маліўся Даніла Галіцкі”.

Ікона тыпу Аранта, бо такой з’яўляецца Пакроў (Апякунка), сягае XI стагоддзя. Новы іканаграфічны тып Аран-

ты на Русі атрымаў назву „Знаменне”. Мяркуецца, што ўзорам для яе была выява іконы Божай Маці Тысячы Суднаў, якая знаходзілася ў капліцы Фяцінаса Влахернскага храма ў Канстанцінопаці. Гэтую ікону часта змяшчалі ўнутры цэнтральнай апсіды царквы. Багародзіца з паднятымі ўверх у малітоўным жэсце рукамі — гэта сімвал Царквы. Назву „Знаменне” ікона атрымала ў даўнім Ноўгарадзе, калі ў цудоўны спосаб выратавала ноўгарадцаў ад суздальскіх войскаў, якія ў 1169 годзе аблажылі горад. На памятку цудоўнага выратавання горада, дзякуючы заступніцтву Прасвятой Багародзіцы, Яе ікона ўшаноўваецца 27 лістапада (10 снежня па новым стылі).

Святая ікона Божай Маці „Знаменне” стала вядомай і, паводле традыцыі, у цудоўны спосаб трапіла ў Мельнік. Ваяводскі рэстаўратар помнікаў у Беластоку, прымаючы ў 1978 годзе рашэнне аб рэстаўрацыі іконы, апісаў яе наступным чынам: „Абраз БМ Аранты з пералому XVIII і XIX стагоддзяў, характэрны народнаму мастацтву, маляваны тэмперай (?) на дошцы памерамі 117 х 67 см. Постаць стаіць франтальна з паднятымі ўверх рукамі, далоні раскрытыя. Твар авальны з выразнымі рысамі, галава накрытая ружова-чырвонай хустай з аблямоўкай, а на ёй шэрая карона. На фоне авальны шырокі арэол (...). Апраунутая ў шэра-сінюю сукенку і ў доўгі, да самай зямлі, вохрава-ружовы плашч, які атуляе плечы; сашпілены ён на грудзях, а ззаду апускаецца шырокімі складкамі, ствараючы па баках драпіраваны фон. Унізе месяц з профілем людскога твару. Цэласць вызначана выразнай шэрай і чорнай лініямі, якія падкрэсліваюць складкі адзення. Фон шэры, толькі ў верхніх навугольніках відаць фрагменты воблакаў”.

Марыя Рымашэўская, аўтарка рэстаўратарскай дакументацыі, выкананай па даручэнні Ваяводскага рэстаўратара помнікаў, так апісвае ікону: „Божая Маці Аранта” — аўтар невядомы. Напісаная праўдападобна на пераломе XVIII/XIX стагоддзяў. Дошка сасновая, рама прафіляваная, дубовая, сырая. Падрыхтоўка дошкі сведчыць аб нізкім узроўні варштата. Грунт белы, клеява-

крэйдавы (...). Такого роду выява на тэрыторыі Польшчы выступае вельмі рэдка, а яе каранёў трэба шукаць у раннехрысціянскім мастацтве Усходу. По-

стаць Багародзіцы ў жэсце аранты вызначае пашану і абажанне Бога, а падступнямі ляжыць месяц — сімвал сінагогі, яўрэйскай канфесіі”.

У 1910 годзе ікона была перанесена ў прыхадскі храм. Была яна знішчана. На намоклай драўніне пасля высыхан-

Крыж „за здравіе”

У час збору ў 1894 г. інфармацыі аб археалагічных, гістарычных і царкоўных старажытнасцях на тэрыторыі Гродзенскай губерні, валасны старшыня Белаежска-Аляксандраўскай воласці Пружанскага ўезда паведаміў цікавыя звесткі. Каля вёскі Гарашкоўцы знаходзіцца драўляны помнік з крыжом на версе і з акенцам, у якім знаходзіцца драўляная фігура Ісуса Хрыста ў сідзячым выглядзе, у задумліва-сці

ня зрабіліся вялікія трэшчыны. Дзякуючы рэстаўрацыі ікона была выратавана. Паводле навейшага каталога гэта „барочная ікона XVIII стагоддзя з выявай Божай Маці Аранты, якая стаіць на антрапамарфічным паўмесяцы народнага характару, намалёваная на дошцы; паходзіць з могілнікавай царквы”.

Настаяцель а. Яўгеній Несцерук адзначае, што капліца — самая старая дзейная сакральная будоўля ў Мельніку. Стоячы ля Замкавай гары на праваслаўным могілніку напамінае ўсім вернікам, што яны знаходзяцца пад апекай Божай Маці і Яе Пакроўскай іконы, якая па Божай волі спынілася на беразе ракі Буг і знайшла сваё абажанне ў сэрцах народу гэтай зямлі.

Дзякуючы заступніцтву Божай Маці Пакроўская капліца ператрывала больш за два стагоддзі. Шчаслівая высталяла вайну 1812 года і I сусветную вайну. Уцалела з пажару ў маі 1918 года, калі згарэла апусцелая Свята-Духава царква, раней касцёл Прасвятой Тройцы, а яшчэ раней судовы будынак. Шчаслівая высталяла і II сусветную вайну. Культ Божай Маці Аранты пашыраецца далей. У 1980-я гады па ініцыятыве настояцеля адбылося падарожжа іконы па тэрыторыі прыхода, у выніку чаго ікона гасцявала ў кожным праваслаўным доме. У Мельніку прыхадскімі святамі з’яўляюцца Нараджэнне ПДМ (Прачыстая) і Пакроў Прасвятой Багародзіцы. (arc)

* Аранта — ад лацінскага *orans*, родны склон *orantis*: той, які моліцца — адзін з іканаграфічных тыпаў Багаматі. Аранта прадстаўляецца ў рост з паднятымі да ўзроўню твару рукамі і павернутымі да гледача далонямі.

Генадзь СЕМЯНЧУК

Prawosławia za wiele

Пасля заўчаснай смерці Тамары Саланевіч Беластоцкае тэлебачанне стала прыпамінаць тэлегледачам яе фільмы і рэпартажы. Аднак творчасць выдатнай рэпартажысткі не спадабалася каталіцкім святарам, аб чым сведчаць ліст кс. Яна Вяжбіцкага — выдаўца тэлевізійнай перадачы „Magazyn Katolicki” да дырэктара Беластоцкага аддзялення Польскага тэлебачання. Ліст гэты друкуем поўнасю (захоўваючы арыгінальныя вылучэнні), каб не вырываць паасобных сказаў з кантэксту. Думаем, што зацікавіць ён нашых чытачоў яшчэ і па той прычыне, што паказана ў ім сапраўднае стаўленне беластоцкага каталіцкага кліру да праваслаўя і беларусаў, непрыхарашанае экуменічнымі лозунгамі.

TELEWIZJA POLSKA S.A.
ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU
Pan Dyrektor
Krzysztof JÓŹWIAK
ul. Włókiennicza 16 A
Białystok

W odpowiedzi na pismo **Pani Anny Kowalskiej** z dnia 25 lipca 2000 roku skierowanego do kierownika produkcji **Jana Tomczonka**, informuję Pana Dyrektora, jako wydawca Magazynu Katolickiego, że wypełnie-

nie pasma od godz. 13⁰⁰ do 14⁰⁰ w dniu 20 sierpnia — emisją filmu **Tamary Soloniewicz**, jest posunięciem skandalicznym. Niemal od trzech lat czas antenowy od godz. 13⁰⁰, w świadomości przeciętnego widza jest wypełniony tematyką religijną. W tym czasie jest retransmitowana Msza Św. z **TV POLONIA**. Jeśli czasami nie było takowej retransmisji, wypełnialiśmy ten czas naszymi reportażami. I takie reportáže mieliśmy już zaplanowane na 20 sierpnia.

Tymczasem twórczość Tamary Soloniewicz nijak nie licuje z uczuciami religijnymi

katolików. A oto przykład: po kilku wyemitowanych reportażach Pani Tamary, gremium kapłanów wydało opinię — „*Mistrzowskie może to jest, żenujące na pewno. Białostoczczyna to: bieda, pijactwo i prawosławie. Tego ostatniego mamy za wiele. Czy takimi mają nas postrzegać inni w Polsce, ba w Nowej Europie?*”

Ten temat zrobiony „*po mistrzowsku*” nie pasuje w tym paśmie czasu antenowego. Przypomina mi się inny fakt. Oto na Wielkanoc przed emisją Magazynu Katolickiego „*POD TWOJĄ OBRONĘ*”, został wyemitowany 10-minutowy reportaż o jednej z cerkwi. Pamiętam i nigdy nie zapomnę, jak chciano nam odebrać godz. 14⁰⁰ w zamian dając godz. 12³⁰ na emisję Magazynu Katolickiego. Czy religia prawosławna w Telewizji Białystok ma być broszką, którą umieszcza się wszędzie? Dzieje się coś niedobrego. „**KTOŚ**” podrzuca nam „*rodzynki, które psują ciasto*”.

I to jest to, o czym mówiłem Panu Dyrektorowi podczas pierwszego naszego spotkania w Kurii Metropolitalnej. — To nie jest Telewizja Białystok, lecz **Telewizja Białoruska**.

Szkoda, że ostatni „*Klub TVB*” z 27 lipca, tak krótko trwał na antenie. Gdyby trwał nieco dłużej, na pewno *rozanielone twarze towarzystwa wzajemnej adoracji* przybrałyby minorowy nastrój. Zachłysłnieliśmy się tym, czego kiedyś mieliśmy niewiele. Wiodocześnie sukcesywnie realizowane są zamierzenia fundatorów Ośrodka Telewizyjnego w Białymstoku.

Apeluję do sumienia Pana Dyrektora, jako deklarującego swą przynależność do Kościoła Katolickiego — zaplanowany program w dniu 20 sierpnia na godz 13⁰⁰, niech zmieni swe oblicze. Mam nadzieję, że rozstrzygniemy to po męsku i bez większego rozgłosu. A jeśli on będzie konieczny, to należy się spodziewać pisma naszego **Ks. Abpa Metropolity**, tak jak to było w przypadku podjęcia próby przywłaszczenia godz. 14⁰⁰, co zakończyło się totalnym fiaskiem drugiej stronie. Jak powiadali niektórzy: „I nie mogła nawet Warszawa!”

SZCZĘŚĆ BOŻE!

ks. Jan Wierzbicki

Вось вам і ўся экуменія!

У клінку гісторыі (1)

Успаміны Ніны Лаўрашук (Лешчучанкі, *primo voto* Пташынскай), 1925 г. нараджэння, родам з Шымак, жыхаркі Бандароў.

Замуж я пайшла за хлопца з Пасек, Івана Пташынскага, 1923 г. нараджэння. Немец вывозіў у 1943 годзе адбела-вежскія вёскі, каб партызанаў не кармілі, папаліў усё, дык сталі мы жыць у Семяноўцы, пабудавалі хатку па падворку ў Віціхі. Стаў забіраць *рочнікамі* на працу ў Нямеччыну. І забралі нас абое, мяне ды мужа. Паколькі нельга было разбіваць сужонствы, дык нас разам размясцілі ў Альштынскім у маёнтку пры капанні бульбы. Пасля нас завезлі ў Арбайтсамт у Істэнбургу. Адтуль аддалі на гаспадарку вялікую, дзе трэба было больш работнікаў. Гаспадар добры ўзяў нас. Было ў яго 5 палякаў яшчэ з няволі ад 1939 г., француз ваеннапалонны, беларусы Уладак ад Гродна і я з мужам, ды тры ўкраінкі. Меў 350 моргаў зямлі. Называўся ён Рудольф Громадкэ, імя жонкі не памятаю. Вёска, здаецца, Клейнгеоргенталь,

пошта Клейнгеоргенбург, ці то наадварт, крайс Істэнбург. Нас было многа і не елі мы „з аднаго гаршка” з гаспадарамі, нам гатавала асобная служанка.

Беларусам давалі масла, палякам маргарын, але дзе мы тое масла бачылі! Гаспадары таксама ж масла мелі на карткі. Я даіла кароў — дапамагала пастаянным даяркам, толькі ранкам. Зараз пасля даення а шостай — на кухню, узяць страву. Мы з мужам кватаравалі разам з Уладкам у летняй кухні, на пакоях таго будынка спалі палякі, украінкі ў баўэра на падстрэшку, а француз недзе над стайняй. Тыя дзяўчаты на кухні рабілі, адна прыгатаўляла корм для птаства, другая чысціла боты ўсяе баўэрскае радзіны. Працавалі мы парознаму. Зімою — да цямна, а летам часам і да 10

вечара. У жніво — як канчалася работа. Бо як звезлі збожжавую мяшанку, адразу і малацілі. Калі збіралася на непагадзь, дык стараліся як найбольш зрабіць, то і за святлом малацілі. Ежа была вельмі слабая. Свякруха прысылала нам хлеб, а паколькі хлеба свайго не мела, бо перавезлі яе ў Беласток, то хадзіла па вёсках, жабравала, і тыя кавалачкі хлеба нам у пачку клала. Як прышле, дык тыя абломкі нам смакавалі як шакалад!

Пасля на капанне акапаў сталі забіраць мужчын. І да баўэра прыйшлі даць двух работнікаў. Мой Іван на месяц пайшоў быў, пасля зноў патрабавалі. А тут ужо кастрычнік. Мне палякі кажуць: як будучы Івана забіраць на акапы, ты едзь разам з ім, бо ж фронт недалёка. Польшча амаль забрана. Не разлучайцеся. Пайшла прасіць я ў баўэра, каб разам з мужам мяне адпусціў.

„То ж зіма, мароз, снег. Дзе ж табе, жанчыне, туды ісці?!” А я ўяўляю, што фронт надыдзе, баўэр мяне павязе чорт ведае куды, уцякаючы ад фронту, з вачэй сабе з Іванам знікнем! Баўэр сам гэта разумеў. Даў нам хлеба і да хлеба і адправіў. Жонку сваю ўжо з дзецьмі раней выслаў у Берлін, каб далей ад небяспекі.

Паехалі мы з Іванам на тыя акапы. Я працавала на кухні з нямецкімі кухарамі. Тры катлы па дзвесце літраў на насі, а яны сядзяць і палітыкуюць. Сцірка, свіней карміць, дзве каровы падаіць... Бульбу чысцілі хворыя, хто капаць акапы ісці не мог. Афіцэраў пакоі і канторы прыбіралі, за кіламетр трэба было туды ісці... Набліжыўся фронт. Шыбы ў вокнах, сцены дрыжаць! Баі вялікія. Фолькштурмоўцы кінуліся ўцякаць. Зіма, мароз. Не памятаю, каля якога горада мы сталі, мост быў узарваны. Франтавыя чакалі на дарозе, а мы, цывільныя, на полі, трое сутак. Хлеба крышачку мелі, то замёрз. Заснуць не было як — цэлымі начамі тупацелі вакол фуры, каб не замерзнуць. На чацвёртую ноч а другой гадзіне мост быў паладжаны, пераехала войска, мы за імі, і тыя, каго немцы з хат павыганялі. Мы пайшлі з тымі фолькштурмоўцамі да іх знаёмых. Зайшлі ў камяніцу. Немцаў гаспадыня завяла на кухню, нас пакінула сядзець на зямлі ў калідоры. Я ад холаду аж плакала. Пасля немка нас запрасіла на кухню, дала па кубку гарбаты і па маленькім кавалачку хлеба. Дазволіла начаваць нам на крэслах у кухні, бо не мела нас куды пакласці. Нас з палякамі было 19 асоб, але тыя пайшлі сваёй дарогай — чаго пільнавацца немцаў? А мы з гэтымі ішлі, каб дзе хоць да якое цёплае хаты трапіць, пагрэцца.

Адзін з тых немцаў хацеў мяне ўзяць на службу, ды не быў яму патрэбны мужчына. Ночку мы заехалі ў мясцовасць, дзе жыла сям’я другога немца. Стуль фашысты выганялі немцаў, каб уцякалі ад фронту. Уся падлога ў хаце была занята спячымі ўцекачамі. Нас немец паклаў спаць у стайню. Я плакала ад холаду і прыгаварвала, што калі гэта ўсё перажыву, дык буду жыць сто га-

доў! Ранкам прыбыў той немец, што хацеў мяне ўзяць на працу — ехаў з жонкай у касцёл. Прыйшлі абое ў нашу стайню. Немка паглядзела на мяне, спадабалася я ёй, але, кажа, нельга раздзяляць сям’ю, яшчэ ў такой сітуацыі. Проста грэх, да таго ж нялюдска. Стаў штосьці яе муж шваргітаць, тлумачыць, а яна: едзе ў касцёл, а такое гаворыш? Хочаш грэх на сваю душу ўзяць, што разлучыў тое што Богам звязана? Вярталіся з касцёла, заехалі па нас, забралі обоіх.

Рабілі мы ў тых немцаў тры тыдні, як фронт надышоў. Гаспадыня казала: тут усе выгнаны, адно мы самапраўна засталіся, не хочам выязджаць. Як будзе то будзе, на сваім застанемся. Ці жыць будзем, ці збыткаваць з нас рускія будучы, ці нават расстраляюць, нікуды не будзем уцякаць. І кумы іхныя таксама засталіся. Не памятаю, як называліся тыя людзі. Муж быў фельчарам. Яна, харошая такая, невысокага росту. Плакала. Адзін іхны сын на французскім фронце прапаў, другога, чатырнаццацігадовага, аднялі ў іх у Hitlerjugend. Так мяне пыталася: „Ці скажаш рускім, што я і муж мой добрыя былі?” Божа мой, вы для мяне някепскія, і есці ў вас ёсць што. Не скажу, што вы брыды, бо вы для мяне добрыя вельмі. Абняла мяне за шыю і заплакала: „Якая ты добрая і справядлівая! Нікуды не паедзем!” А тут бах! — прыходзяць іхныя, афіцэры высокага рангу! Як пачалі на іх панямецку крычаць! „Што, рускіх чакаеце?! Камуны вам захацелася!” Расстраляць хацелі! А якраз расчынены быў хлеб. Стала гаспадыня прасіць, каб пазволілі хлеб той спячы, перад дарогай. Не! Папакавалі мы ўсё на дзве фуры, паехалі. Гаспадыня ўсё ж засталася, каб хлеб не змарнаваўся. Мы ад’ехалі за кіламетр, затрымаліся ў іхных кумоў. Пасля поўначы немец паехаў фурай па жонку і прывёз спечаны хлеб.

Ехалі разам пару дзён з немцамі. Хоць хлеб быў. А пасля яны нам казалі: „Ідзіце сваёю дарогай, рабіце што хочаце”. І мы з Іванам папляліся адны.

(працяг будзе)

Запісала Міра Лукша
Фота аўтара

Цяжка працаваў

Успаміны Анатоля ХРАНОЎСКАГА, жыхара Гарадка, народжанага 6 лютага 1924 года.

Да вайны мае бацькі гаспадаркай займаліся, працавітыя былі, коней і кароў трымалі, адзецца мелі ў што. Як прыйшлі саветы, то нашых, беларусаў, васемнаццаць чалавек падпісаліся, каб нас вывезці; рускія ў гэтым невіноўныя.

Бацьку забралі тады, калі вывозілі працаўнікоў польскай адміністрацыі. Да нас прыйшлі ноччу, месяц пазней. Сказалі: Сабірайцеся, паедзеце да бацькі! Нічога не дазволілі забраць з сабою, толькі падушку адну на дваіх і накрывіць — таксама адно на дваіх. Забралі нас у самаход, каб ніхто не бачыў, і ў Жэдня завезлі. Калі я аглянуўся, то ўжо суседзі па хаце хадзілі і разбіралі тое, што асталося.

Пагрузілі нас, маму, мяне, сястру і брата, у цялячыя вагоны і павезлі ў Сібір. Ехалі паўтары або два месяцы, завезлі ў *Североказахстанскую область* на станцыю Жалтыр. Пасля года перавез-

лі нас у Акмолінскую вобласць. Малодшы брат з сястрою ў школу пайшлі, а мяне заставілі нівеліраваць зямлю пад чыгунку. Калі я сказаў, што таксама ў школу хачу, мне адказалі, што нас прывезлі *работать*. Будаваў чыгунку і ўсялякія работы рабілі, збожжа на вагоны грузілі. Летам у палатках жылі, а зімою ў зямлянках. Ежы было мала і тая на талоны была. У сталюўцы з кухняй картку адрэжуць і дадуць есці.

У канцы 1943 года забралі мяне ў армію, а ў пачатку 1944-га я ўжо на Ленінградскім фронце быў. На подступах да Латвіі мяне раніла ў левую руку; мелі яе абрэзаць па плячо, але ўдалося гэтага пазбегнуць. Месяц ляжаў з загіпаванымі грудзямі ў Асташкаве, а пасля перавезлі мяне ў далёкі тыл, у Свардлоўск, бо доўга трэба было лячыць; праляжаў там паўгода. Пасля быў у ачуньваючай камандзе, там крыху мяне лячылі, а я чакаў, куды далей: або дахаты, або на фронт. Калі ў шпіталі кармілі добра, то ў камандзе той даволі слаба — два разы ў дзень.

У 1944 годзе прыехалі і забралі мяне ў польскую армію. Назбіралі нас васемнаццаць чалавек і ў Люблін павезлі; адзін толькі я ваенны быў, а апошнія ў цывільным. У Любліне знялі з мяне савецкае адзенне, далі польскае і піханулі на Варшаву, на фронт. І ўжо мы Варшаву вызвалялі, якая яшчэ гарэла, а мы ў гумовых лодках на другі бераг

перапраўляліся, каб немца разбіць; многа людзей тады загінула. Але тут ужо *ерунда*, а не вайна, была; там, на Ленінградскім фронце, то нямецкія самалёты нам давалі!

Вайна закончылася і нас у Лодзь адправілі самаходы і трактары будаваць. Пасля быў загад — Жымерскага аб дэмабілізацыі. Мяне палкоўнік да сябе паклікаў і прапанаваў мне, каб я ішоў на тры гады ў Кракаў вучыцца.

— Пасля ў Маскву пойдзеш вучыцца, — гаварыў ён мне, — генералам будзеш! Ты зацярпеў і табе трэба даць добрую школу.

Я адмовіў і падаўся ў Гродзіск-Мазавецкі, пасля ў Вроцлаў і Валбжих. Давалі мне *асадніцтва*, але я не схацеў і ў Гарадок вярнуўся. А тут усё спалена было, нікога не было. Я пасля вытрабаваў сям’ю з Савецкага Саюза. Вярнуліся ўсе, апрача сястры, якая ў Навагрудак замуж выйшла.

У Гарадку мяне, *вывезенца*, на працу не прымалі, бо тут пры ўладзе былі тыя, што нас адсюль адправілі. Я пайшоў у меліярацыю, там цяжка працаваў. Пасля патрабавалі камбайнера і я ім стаў; пяць камбайнаў з Плоцка прыгнаў. Працаваў на камбайнах аж да пенсіі, але як і на пенсіі быў, то мяне таксама тры гады на работу бралі. Прымуць маладога, той нап’ецца і тады мяне сілаю бралі: прыедуць самаходам і мусіш ехаць!

Запісаў Аляксандр ВЯРБІЦКІ

Наша пошта

Добры дзень, шаноўная рэдакцыя
тыднёвіка „Ніва”!

У сваім лісце хачу выказаць вам словы падзякі за адлюстраванне на старонках выдання беларускай тэматыкі. Я ніколі не абмінаю артыкулаў пра культурнае жыццё Беласточчыны. Цешуся ад думкі, што ёсць яшчэ ў свеце людзі, якія не забыліся на родную мову, нават дзеці, што асабліва прыемна, бо ўсяляе надзею, што беларускасць не зыдзе ў нябыт. Не магу не адзначыць цікавыя фотаздымкі на гэтую ж культурную тэматыку.

Вельмі добра, што вы час ад часу змяшчаеце атыкулы А. Вярбіцкага, Я. Мірановіча, М. Куптэля пра сучаснае жыццё на Беларусі, пра палітыку ўлад ды апазіцыю, бо такіх аб’ектыўных матэрыялаў няма ў дзяржаўных СМІ, а погляд „з-за мяжы” на гэтыя праблемы, думаю, цікавы многім.

Шмат гадоў ужо я з’яўляюся сябрам і слухачом беларускамоўных перадач радыё „Палонія” з Варшавы. Таму мне асабліва прыемна бачыць на старонках вашага выдання знаёмыя імёны ды прозвішчы (напрыклад, Н. Баршчэўскай, С. Яновіча), чытаць пра юбілей Гайнаўскага белліцэя ці пра фестываль „Басовішча”, рэпартажы з якіх я ўжо

чула па радыё „Палонія”. Знаёмае заўсёды прыцягвае ўвагу, аб ім хочацца даведацца яшчэ больш.

Вельмі ўразілі мяне і запамяталіся артыкулы А. Лабовіча, Я. Мірановіча ды М. Панфілюка аб Гітлеры ды Сталіне, змешчаныя ў нумарах 25, 26, 30. Хацелася б, каб і надалей вы друкавалі падобныя гістарычныя матэрыялы.

Увогуле, я думаю, што ў тыднёвіку „Ніва” шмат разнастайнай і цікавай інфармацыі і пры жадаанні кожны зможа знайсці нешта і для розуму, і для роздзума, і для душы, і для вольнага часу, і нават для дзяцей.

„Для душы” я, напрыклад, адшукала заметку пра У. Высоцкага, песні якога я люблю слухаць і збіраю, літаратурныя старонкі, матэрыялы пра В. Шведа, пра выставу карцін Т. Тарасевіч у Чыкага. Работы гэтай мастачкі выстаўляліся некалькі гадоў таму ў мастацкім музеі г. Віцебска і я бачыла іх на ўласныя вочы. Мне яны спадабаліся.

У вольны час люблю чытаць гумарыстычную старонку тыднёвіка і разгадваць крыжаванкі.

Жадаю вам поспехаў у вашай нялёгкай, але патрэбнай справе!

З павагай, ваша чытачка

Надзея СЦЯПАНАВА, Віцебск

Сцеражыцесья прайдзісветаў!

Наконт „рускай” гарэлкі ў народзе выраслі ўжо міфы. Адны кажуць, што шафёры ў каністрах і бочках з-пад бензіну яе перавозыць, іншыя, што спіртное з-за ўсходняй мяжы цягнікамі перапраўляюць. Адно вядомае: нелегальны гандаль алкаголем пашыраецца, дзяржаўны бюджэт траціць, а кантрабандысты нажываюцца!

Пытанне гэтае ўзняў Мікола Ваўранюк у рэпартажы „Спіртаношы”, („Ніва” н-р 34 ад 20 жніўня г.г.). Паводле мытнікаў, чаўнакі — не праблема. Сапраўднай пагрозай з’яўляецца кантрабанда алкаголю цыстэрнамі. І я з такой думкай пагаджаюся. Бо, ці чалавека можна лічыць злачынцам, калі купляе білет і ваўчэр, каб два-тры разы перасячы граніцу і перавезці пару бутэлек гарэлкі?

Няхай чаўнакі ездзяць колькі хочучь

абы іншым шкоды не чынілі. Але сярод добрасумленных „мурашак” трапляюцца чорныя авечкі. А што такое здараецца, сведчаць словы Ваўранюковага суразмоўцы, Ігара з Гродна, які раіць не купляць алкаголю на базарах, бо невядома праз чые рукі ён прайшоў. У Чаромсе, напрыклад, трапілася прайдзісветка, якая шмат грошай у мясцовых крамах выманіла (тавар брала і казалася, што заўтра разлічыцца), а пасля хвост паказала. Такім чынам абдурыла чарамшукоў на некалькі соцень долараў. Клічуць яе „цёшчай” і пражывае яна на станцыі Высока-Літоўск. А трапляюцца і такія, што селяніну салярку ранкам прададуць, а ноччу яе забіраюць. Такого прайдзісвета, кажуць, у Чаромсе-вёсцы на гарачым учынку засеблі.

Уладзімір СІДАРУК

Неабходныя „сяржанты”

На шашы з Кляшчэль у Бельск-Падляшскі на ўчастку каля Пашкоўшчыны — ад моста да дарогі ў Градалі — на крутым павароце аўтамабілі часта з’язджаюць у кювет і падаюць некалькі метраў уніз. Шафёры мяркуюць, што вугал нахілення дарожнага палатна ў гэтым месцы замалы, а сам паварот трэба лепш абазначыць. Дарожны рух тут вялікі і дарожныя аварыі здараюцца вельмі часта. Напрыклад, 2 жніўня апоўначы малы „Фіат” кулём скаціўся ў адхон.

Дарожная адміністрацыя лічыць, што вугал нахілення дарожнага палатна на згаданым участку правільны, а прычынай дарожных аварыяў з’яўля-

ецца неасцярожнасць шафёраў. Спасылаюцца яны на эксперымент, які даказаў, што гэты паварот можна бяспечна пераадолець пры скорасці 90 км/гадз.

Раней падобныя праблемы былі на павароце перад Маліннікамі. Але калі паставілі на ім дзесяць „сяржантаў” — дарожных знакаў у выглядзе гарызантальна распаложаных чыровных крокваў на белым фоне — лік дарожных аварыяў выдатна скараціўся. Гэтыя знакі здалёк папярэджваюць шафёраў аб магчымай небяспецы. Ноччу яны свецяцца. Такія дарожныя знакі патрэбны таксама на павароце каля Пашкоўшчыны.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Беларускі рай

Урэшце даведаўся я, як гэта прывольна і багата жывуць людзі ў Беларусі, пра што сведчыць допіс Міколы Лук’янюка з 35 нумара „Нівы”. Значыць наша тэлебачанне, радыё і газеты сваёй балбатнёй толькі хлусяць аб праўдзе, якая пануе за мяжою. Допіс М. Лук’янюка мае заглавак „Дзе бяда?” і я поўнасцю згаджаюся з аўтарам у тым, што і ў нас бяды па самыя вушы. А ці горш мы жывём? У Беларусі сярэдні заробак парадку 25-35 долараў у Гродне і 35-50 у Мінску. Адзін долар — гэта мільён старых рублёў, альбо тысяча новых. І што за гэтыя грошы можна купіць і як пракарміцца праз цэлы месяц — не мне судзіць.

Так, гэта праўда, што ў „рускіх” можна купіць намнога танней, чым у нас у краме. Іхняя гарэлка вельмі танная, але колькі п’яніц праз яе патрацілі розум і здароўе — не пералічыць. А спадніцы, нагавіцы, блузкі ці кашулі — яны на 60% танней, але якой якасці? Гэта анучы і далёка ім да нашых. А ці „рускія” такія добразычлівыя і сумленныя прадаўцы? Гэта артысты! І трапіцца такі на наіўнага нашага пакупніка — скуру здзярэ з яго. Я быў сведкам, калі такі прадавец у Тафілаўцах прадаваў са свайго самахода тавар. Адзін просты і сумленны чалавек папрасіў у яго некалькі свёрдлаў спецыяльных нумароў. Прадавец меў іх, але і заспяваў за іх па чатыры злоты за штуку; такі свёрдзел у нас каштуе 1,60 злота. Чалавек той купіў два свёрдлы, плацячы па чатыры злоты за кожны — разам восем зл. Калі я пасля спытаў яго, навошта ён патройна ўваліў гандляру грошы, ён адказаў, што жабраку трэба нешта

ВЕР — НЕ ВЕР

Астроне! Прысніліся мне два цікавыя сны, дык адразу пішу табе, каб ты разгадаў.

Першы сон. Быццам мне трэба нарыхтаваць дровы на зіму. На маім лузе расце дзесяць ясеняў (у сапраўднасці). І вось быццам я падыходжу да гэтых ясеняў і думаю: трэба будзе іх ссячы і парубіць. Шмат работы і цяжкая яна. Але падыходжу я бліжэй і заўважаю, што хопіць дрэвы толькі піхнуць — і яны самі падаюць.

Я ведаю, што гэта мой муж-нябожчык зрабіў так, каб мне было лягчэй.

Другі сон. Сніцца мне, што выйшла я з аўтобуса і валаку два чамаданы. Тыя, што мелі мне дапамагчы, пабеглі наперад. А я думаю: ну, няхай я толькі давалаку гэтыя чамаданы. Тады я ўжо ім дам.

Раптам гляджу, а я ў адным боце, у такім высокім, да калена — казачку. Дзе другі? І пайшла я ў адным боце, спадзеючыся, што мо недзе знайду другі.

Адкажы, Астроне, калі ласка, што могуць абазначаць гэтыя сны?

ЗІНА

Зіна! Нетыповыя твае дрэвы з першага сну. Калі сняцца дрэвы цвітучыя

даць... А як той гандляр красамоўна і ветліва развітваўся з людзьмі — не апісаць. І такі ніколі не прападзе, хаця і абманшчык.

Напэўна сярод іх ёсць і сумленныя людзі, але сярод п’яніц цяжка знайсці парадачнага чалавека. А ў Беларусі і Расіі п’яніц многа.

Нядаўна ў многіх сялян нашых вёсак уначы гінула паліва, салярка, купленая ў „рускіх”. І высветлілася, што гэта „рускія” ўдзень прадавалі, а ноччу кралі яго. Па гарачых слядах было злоўлена некалькі „рускіх” зладзеяў. Альбо другое здарэнне: у суседняй вёсцы Істок адзін селянін пасябраваў з беларускім гандляром. Той часта прывозіў яму свой тавар, еў, піў і лічыўся ўжо блізкім сваяком і ведаў усе хатнія закуткі. Адночы, калі госць прыехаў чарговы раз, гаспадароў не было дома, толькі старая маці. Ён, як хатні, давай усюды заглядаць. Грошай не знайшоў, але трапілася яму ў вочы новая нямецкая мотапіла; ён яе ўкраў і даў драпака. З таго часу след па ім прастыў.

Цікава ведаць, ці толькі адны „рускія” гандляры акуратна апрануты і ездзяць на добрых машынах. Мо толькі іх адных „гора” гоніць шукаць лёгкага хлеба за мяжою? А рэшта тых — а гэта ўжо мільёны беларусаў — мо яшчэ лепш апрануты і на яшчэ лепшых машынах? Ім вельмі добра жывецца пры Лукашэнку і, вядома, не вядуць яны ніякага гандлю... А жывуць вось як: на адных фокусах і пакражах, якіх навучыліся пры камуне. І жывуць на адной бульбе з постам. Каўбасу ці кумпак толькі святам ядуць. Так выглядае беларускі рай.

Мікалай ПАНФІЛЮК

— чакае поспех, радасць, дабрабыт. Дрэвы ссечаныя — страта. З пладамі — прыбытак. Дрэва без лісця, голае — цяжкая старасць. Пакрывае снегам — сямейныя непрыемнасці. Лазіць па дрэве — поспех у справах і слава.

Ты хочаш ссячы свае ясені на дровы, каб было чым напаліць у печы, і перажываеш, што будзе гэта для цябе цяжкая праца. А тут, бачыш, быццам па загадзе твайго мужа-нябожчыка, дрэвы падаюць, калі толькі іх піхнеш. Можа, сапраўды з нейкай цяжкой работы зробіцца цалкам лёгкае, ды і страты ніякай не будзе, хаця ты плануеш ссячы гэтыя дрэвы. Ссечаныя ясені прынясуць табе карысць.

Цяпер пяройдзем да другога сну. Тыя чамаданы сведчылі б пра тое, што ты паедзеш у нейкае добрае падарожжа. Але... куды падзеліся людзі, што мелі табе дапамагчы ў гэтым падарожжы (у сне — несці чамаданы)?..

А пасля яшчэ той згублены бот... Боты прадвешчаюць таксама падарожжа. Добрае — калі боты цэлыя і прыгожыя. Цяжкое — калі боты парваныя ці запэцканыя. А ты зусім згубіла адзін бот. У добрай справе (падарожжы) можа нешта сапсавацца. А можа тая згуба прадвешчае нейкую знаходку...

АСТРОН

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: http://www.kurier-poranny.com/niwa
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоук.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палочка, Марыя Федарук.
Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.
Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłat na prenumeratę na IV kwartał 2000 r. upływa 5 września 2000 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na

terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2000 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,70 zł, a kwartalnie — 37,80 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 3,60 (kwartalnie — 50,40), pocztą lotniczą: Europa — 4,20 (58,80), Ameryka Płn., Afryka — 4,90 (68,60), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,60 (78,40), Australia — 6,30 (88,20). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-207917-2700-1-65.

Ніўка

Лепш гуляць і веселіцца,
чым такія выбары.

„Даўціны” старога Язэпа

Вырашыў Бог паглядзець, што тут у нас на зямлі робіцца. Прыляцеў у Амерыку, а там Клінтан сядзіць і плача.

— Што здарылася, Біл, чаму смуткуеш?

— Ды вось, рэформы праводжу, а народ не падтрымлівае.

— Ды не гаруй. Як убачаць вынікі, усё зразумеюць.

Завітаў у Расію: Пуцін сядзіць, галаву рукамі сціскае, ледзь слёзы стрымлівае.

— Народ мяне падтрымлівае, а рэформы, хоць разарвіся, не ідуць.

— Ну, прыйдзецца трошкі пачакаць. І ўсё будзе добра.

Прылятае ў Беларусь, аж бачыць: Лука моўчкі аб сцяну галавой б’ець.

ца. Бог сеў побач, азірнуўся наўкол і заплакаў.

Памерлі аднойчы Лукашэнка і Ціцянкаў. Прыводзяць іх на суд. Выходзіць Бог, вядзе смярдзучую і звар’яцелую старую, і кажа:

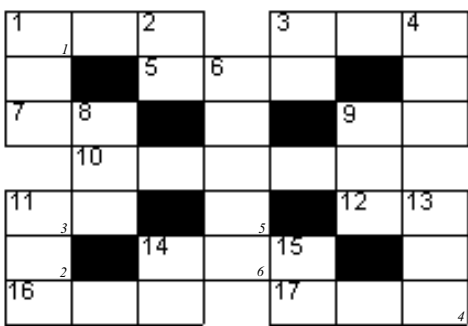
— Ты, Ваня, вельмі шмат награсіў у сваім жыцці, таму жыць табе з ёй вечна.

— Блін, — думае Лукашэнка, — калі Вані такое накіраванне далі, то што ж будзе мне?

І ён падрыхтаваўся да найгоршага. Але тут выводзяць спявачку Мадону. Бог, звяртаючыся да яе, кажа:

— Ты шмат грашыла і вось табе за гэта пакаранне. Будзеш жыць з ім вечна.

Двухлітарная крыжаванка

Гарызантальна: 1. правадыр паўстання ў Балгарыі ў 1277-80 гг., 3. гарантыя, залог, 5. хваробатворная бактэрыя, 7. палярная нырцовая качка з каштоўным мяккім цёплым пухам, 9. калючае пустазелле, 10. вайна іспанцаў з маўрамі, закончаная ў 1492 годзе, 11. адтуліна, у якую падае бильярдны шар, 12. будынак для пажарных машын, 14. мянушка чалавека, 16. вугальны басейн на ўсходзе Украіны, 17. абласны горад у Расіі.

Вертыкальна: 1. лясная пеўчая птушка атрада вераб’іных з жоўтым і чорным або зеленаватым апярэннем, 2. рака ў Чэхіі, 3. вялікае памяшканне для публічных сходаў, 4. салодкая страва са звараных на вадзе ягад, 6. Юзэф, шмат-

гадовы польскі прэм’ер-міністр, 8. свавольнік, непаседа, 9. Адрыян ван, нідэрландскі жывапісец (1610-85), 11. сталіца Анголы, 13. горад са Спаса-Ефрасіннеўскай царквой і Спаса-Ефрасіннеўскім манастыром, 14. група вучняў аднаго года навучання, 15. горад на захадзе Калумбіі.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 33 нумара

Гарызантальна: знак, капач, Арыман, Яшын, кадук, афіцэр, характар, хурал, агітатар, батаніка, замак, Мараньён, кабарэ, ртуць, коўш, атэльє, гніль, твар.

Вертыкальна: марабу, пазуха, нашчадак, канат, Чыгір, Карэя, каляндар, фантазёр, хобі, рота, атам, фрак, Гайнаўка, антэна, арцель, парта, масла, рэкет.

Рашэнне: **Босы ног не абмуляе.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Аляксандру Дабчынскаму** з Беластока і **Мікалаю Сазановічу** з Навін-Вялікіх.

Жарабок Каштан

Што гэта такое бачаць кабеты ў Каштане? І немалады, і валасы па-траціў, і небагаты — за ўсё некароткае жыццё не дарабіўся пенсіі, бо то ўсё яго па свеце ганяла. Як то кажуць, нідзе Каштан месца не нагрэў, бо ўсё яму было трэба невядома чаго. А то плацілі мала, а то супрацоўнікі не падабаліся, казаў, а то краявід ды надвор’е былі неспрыяльныя для яго здароўя. А кабеты аж млелі, хоць прытуліцца не было вельмі да чаго, пры гэтым Каштане, хрышчаным Міколам, прозвішчам Кавальскі. Не ад каваля, а ад „кавалаў”, бо ж надта ўсё жыццё дасціпны быў той Каштан. Каштанам празвалі яго мы ў пачатковай школе, калі яго парастала яшчэ буйная цёмна-рудая чупрына. Ад таго чуба засталася пару валосін, ды мянушка замацавалася. Файная, бо, казаў, жарабок ён быў заўсёды юрлівы. Ну, хай яго! Адно ў галаве ў таго Каштана, мо не так у галаве, як на языку. Бо мужык у адпаведным узросце больш ужо моцны „ў гэмбі” робіцца, сам па сабе ведаю. А тэарэтызаваць то, хлопцы, можам да ста гадоў, асабліва ў сваёй кампаніі!..

Колькі паламаных сэрцаў пакінуў па сабе Каштан! Колькі слёз ліюць кабеты, і забыцца не могуць пра ягоную ласку ці, лепш сказаць, няласку! Бывае, што пасля яго ніхто ў іх на даўжэй не завёўся. Сафія К.-ая з Л., знаёмая знаёмай маёй Агаты, да гэтае пары трымае яго партрэт, яшчэ валасаты, на сваім трумо. А пахавала пасля яго яшчэ двух, шлюбных! Штосьці ў ім такое мусіла быць (гавару гэта вам не без пэўнай зайздрасці, хоць мо і не трэба мне нічога і нікому зайздросціць на жанчын. І ўздзейнічае, і то не толькі на тых у больш, так сказаць, адпаведным узросце. А, можа, найбольш на тых, якім зрок ужо

затуманіўся. Ага, па кілішку, кажу крыху з’едліва. Як то ў песеньцы: няма брыдкіх кабет, толькі віна часам не хапае. Падобна і з фактамі, як кажа Ахрэм.

Загледзелася ў гасціне на Каштана адна такая, сур’ёзная пенсіянерка, цвяроза думачая, ашчадная, акуратная, талковая. Люба. Здаўся ёй Каштан крыху разгубленым чалавекам, які вызывае ў добрых кабетах ахвоту апекавацца ім, дбаць пра беднага, накарміць, прытуліць, пакласці пад гора-галоўку мяккенькую падушачку... І застаўся з Любай Каштан. Ды цесна ў старой „кавалерцы” на ўскраіне Беластока ім дваім і Любіну Юрачка ў інтэрнат, ды і так цесна. Успомніў Каштан, што ў яго ў мястэчку хата засталася, бацькава. Вялікая, з агародам. Месца, хоць ты танцуй. А якая ваколіца! Толькі адрамантаваць хату трэба. А куды ж ісці старым, як не на вёску! З пенсіі, калі ў цябе такі агарод, выжыць можна, сеючы-садзячы. Перасяляйся!

Прадала Люба сваю кватэру. Не хапіла на генеральны рамонт, дык узяла яшчэ сем тысяч з ашчаднай кніжкі. Мэблю купілі. На ўваходзіны запрасілі „кумпля” Каштанавыга з мястэчка, што з ім у школу хадзіў, у першы клас, калі Каштан канчаў сваю адукацыю. Добра выпілі. Так добра, што, казалі людзі, аж ракам лазілі. А раніцай Каштан паказаў Любе дзверы: спала з Раманом, гадаўка! Знайшоў іх ручка ў ручку на канале!

Выгнаў няверную каханку Каштан з дому. Бо як жа іначай: здрадзіла, бессаромная распусніца, проста на яго вачах! Люба нічога не памятае, ведае адно: страціла хату ў горадзе ды ўсё ашчаднасці. І каханне!

Вандал Арлянскі

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

Гутараць два сябры:

— Ці ты сапраўды верыш, што камінар прыносіць шчасце?

— Так; з дня, калі мая жонка ўцякла з ім.

— Ці вы замужняя?

— Так.

— Ці ёсць у вас нейкае хобі?

— Я — нудыстка.

— Ці маеце дзяцей?

— Так, дванаццаць.

— Калі так, дык вы не з’яўляецеся нудысткай, толькі папросту муж не пакідае вам часу апрануцца.

— Ведаеш, я ажаніўся з блізніцай.

— Мусіш звачаць, каб не памыліцца.

— Не мушу; яе брат мае вусы.

— Добра што сустрэліся! Хацела б я даведацца, як табе паводзіцца ў сужонстве. Ці твой муж надалей такі добры, як да шлюбу.

— Вядома! Уяві сабе, што ён надалей такі абаяльны, што суседзі пачынаюць сумнявацца, ці мы з’яўляемся сужонствам.

— Як думаеш, ці Колі можна даверыць тайну?

— Безумоўна! Чатыры гады таму ён атрымаў на працы падбаўку, а ягоная жонка і сёння нічога пра тое не ведае.

Сустрэкаюцца два сябры:

— Чуў я, што ты ажаніўся рамантычна: выкраў сваю жонку.

— Гэта праўда.

— А яе бацькі не гналі вас?

— Гналі.

— І не дагналі?

— Дагналі.

— І як гэта закончылася?

— Жывуць у нас!

— Янка пра сваю жонку мог бы гаварыць два дні бесперапынна...

— А што ж такое?

— Э-э-э... Шкада гаварыць.

У бюро прыходзіць спозная сакратарка і тлумачыць дырэктару:

— Выбачайце за спазненне, але сёння раніцай была такая непагадзь, што калі б я не была дамоўлена з цырульніцай, дык напэўна пайшла б да лекара.

Размаўляюць дзве сакратаркі:

— Чаму ты кінула насіць нагавічкі, а стала апранаць міні-спаднічку?

— Гэта дзеля таго, каб мой дырэктар глядзеў на мае ногі, а не на маю працу.

— З чым можна параўнаць нарачоную?

— З бутэлькай добрага віна.

— А жонку?

— З бутэлькай з-пад віна.